Тошкент оқшоми

Ижтимоий-сиёсий шаҳар газетаси

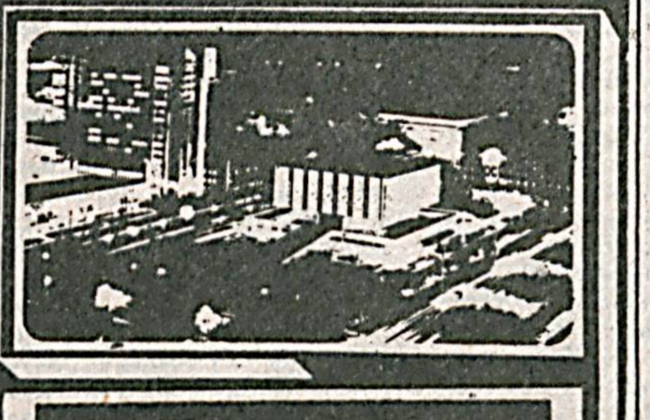

Газета 1966 йил 1 январдан чиқа бошлаган

№ 210 (8. 152) ◆ 1992 йил ◆ 26 октябрь, душанба ◆ Нархи 2 сўм.

ИСЛОМ КАРИМОВ ХИТОЙЛИК МЕҲМОНЛАРНИ ҚАБУЛ ҚИЛДИ

Мамлакатимиз Президенти Ислом Каримов Ўзбекистонда меҳмон бўлиб турган Умумхитой касаба уюшмалари федерацияси раисининг муовини Ван Хоуде ҳамда Шинжон-Уйғур мухтор ноҳия касаба уюшмалари конфедерациясининг раиси Мамат Нурни қабул қилди.

Суҳбат чоғида иккала мамлакат ўртасидаги ҳар томонлама ўзаро манфаатли муносабатлар истиқболи ҳамда Ўзбекистон Касаба уюшмалари федерацияси билан Умумхитой касаба уюшмалари федерацияси ўртасида ҳамкорлик қилиш режалари хусусида фикрлашиб олинди.

Қабул маросимида Ўзбекистон Республикаси Касаба уюшмалари федерацияси раиси Б. Алламуродов ҳамда Хитой Халқ Республикасининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Гуань Хэньгуан ҳозир бўлишди.

(ЎзА).

ИЖРО ИНТИЗОМИ МУСТАҲКАМЛАНСИН

ТОШКЕНТ ШАҲАР ҲОКИМИ ҲУЗУРИДАГИ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ МАЖЛИСИДАН

Бозор иқтисодиётига ўтишнинг ҳозирги мураккаб даврида ижро интизомини мустаҳкамлаш, қабул қилинган қарорлар бажарилишини кундалик қатъий назорат қилиб бориш алоҳида аҳамият касб этади. Бу Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков ҳузуридаги Маслаҳат кенгашининг 22 октябрь куни бўлиб ўтган мажлиси кун тартибига қўйилган масалаларни муҳокама қилишда кўп марта таъкидланди.

ИҚТИСОД ва статистика бўйича шаҳар бошқармасининг бошлиғи Б. Э. Хўжаев «Маҳалла» мақсадли дастури мажмуининг 1992 йил тўққиз ойи мобайнида бажарилиши якунлари ҳақида ахборот берди. Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамаси бош бошқармалари, бошқармалари, трестлари, бўлимлари, район ҳокимликлари томонидан ушбу дастурни бажариш юзасидан муайян иш қилинаётганлигига мисоллар келтирилди. Жумладан, тўққиз ой давомида дастурда кўзда тутилган ишларни бажариш учун 183,3 миллион сўм сарфланган. Уй-жойларни сув, канализация, табиий газ билан таъминлаш, маҳаллалар ҳудудларини ободонлаштириш муаммоларини тезроқ ҳал қилишга алоҳида эътибор берилди. Тўққиз ой давомида «Сувсоз» тресги 67, 76 километр узунликдаги водопровод ва канализация тармоқларини фойдаланишга топширди. «Тошгаз» шаҳар бошқармаси 2180 та уй-жойни газлаштирди.

Ижтимоий-маиший соҳа иншоотлари қурилиши суръатлари ортди. Тўққиз ой ичида Акмал Икромов район озиқ-овқат савдосининг 44-магазини, Бектемир районидаги Бойқаро кўчасида бинокорлик материаллари, Ҳамза районидаги «Донишманд» ва «Бирлашган» маҳаллаларда магазинлар фойдаланишга топширилди.

14 та нонвойхона қурилиб ишга туширилди. Юнусобод райони, «Бодомзор» маҳалласидаги, Амур Темур, Ж. Обидова кўчасидаги, Сергели райони «Умаров» маҳалласидаги нонвойхоналар шулар жумласидандир.

650 ўринли учта, шу жумладан, Шайхонтоҳур районида 330 ўринли, Яккасарой районида 320 ўринли болалар боғчалари фойдаланишга топширилди. Акмал Икромов районидаги 123-мактабда 640 ўқувчига мўлжалланган қўшимча синф хоналари қурилди.

Шаҳар ва район ободонлаштириш бошқармалари томонидан, шу даврда 429,5 минг квадрат метр йўл ва йўлкалар, 12,8 километр суғориш тармоқлари, 22,5 гектар кўкаламзорлаштириш иншоотлари, 36,6 километр ташқи ёритиш тармоқлари капитал таъмирланди.

Шу билан бир қаторда «Маҳалла» дастури топшириқлари бажарилишининг таҳлили барча район ҳокимликлари, бош бошқармалар, бошқармалар, бўлим ва трестлар раҳбарлари ҳам бу масалага етарлича эътибор бермаётганликларини кўрсатмоқда. Миробод ва Чилонзор районларида дастур бажарилишининг суръатлари талабга жавоб бермайди. Жумладан, Миробод районида хонадонларни телефонлаштириш йиллик топшириғи бор-йўғи 15,3 фоиз, водопровод тармоқлари ўтказиш — 28,4, ташқи ёритиш тармоқларини таъмирлаш — 27,5, электр тармоқларини таъмирлаш — 36,4 фоиз бажарилган. Йўл ва йўлкаларни таъмирлаш топшириғи умуман бажарилгани ҳолда 24,3 минг квадрат метр ёки бажарилган ишлар умумий ҳажмининг 72,5 фоизини дастурда кўзда тутилмаган иншоотлар ташкил этган. «Парвона» маҳалласида бу иш умуман бошланмаган. «Билимдон» маҳалласида эса режада кўзда тутилган 19,2 минг квадрат метр йўл ва йўлкадан атиги 1700 квадрат метри таъмирланган.

Чилонзор районида ҳам аҳвол бундан яхши эмас. Районда хонадонларни телефонлаштириш йиллик топшириғи 10,6 фоиз, водопровод тармоқлари ўтказиш — 30,4, кўкаламзорлаштириш иншоотларини капитал таъмирлаш — 12,5 фоиз қилиб бажарилган, холос. Бу йил фойдаланишга топширилиши керак бўлган 1,49 километр газ тармоқларидан ҳали бирор метри ўтказилмаган.

Йўл ва йўлкаларни капитал таъмирлаш топшириғи бажарилгани ҳолда 15,4 минг квадрат метр ёки бажарилган ишларнинг 90,2 фоизидаги таъмирлаш биргина «Дўмбробод» маҳалласида амалга оширилган. Айни пайтда 12 та маҳалладан 9 тасида бу ишга ҳалигача киришилмаган.

Маблағ етишмаслиги сабабли Бектемир районидаги 1-, Мирзо Улуғбек районидаги 18-, Собир Раҳимов районидаги 22-мактабларга қўшимча қурилаётган синф хоналарини фойдаланишга топширишш муддатлари 1993 йилга кўчирилган.

Маслаҳат кенгаши мажлисида йўл қўйилган камчиликка барҳам бериш, «Маҳалла» дастури йиллик топшириқларини бажариш учун ҳамма зарур чораларни кўриш кераклиги таъкидланди.

Мажлисда республика Марказий банки шаҳар бошқармасининг бошлиғи Ш. И. Шоғиёсов ва Давлат суғуртаси шаҳар бошқармасининг бошлиғи Р. У. Умаровнинг банк ва суғурта тизимини янада ривожлантириш тўғрисидаги ахборотлари тингланди. Бу масалани муҳокама қилиш чоғида ушбу шаҳар бошқармалари ишида кўпдан-кўп камчиликлар мавжудлиги очиб ташланди. Кредит ресурсларини сочиб юборишга йўл қўйилмоқда. Ўз маблағлари бўлмаган ҳолда мижозларга кредит хизмати кўрсатилмоқда. Белгиланган иқтисодий нормативлар бузиляпти. Ўз вақтида тўланмаган тўловлар миқдорлари ортиб боряпти. Масалан, Саноат-қурилиш банкининг Мирзо Улуғбек бўлими томонидан «Интер-Азия Ко ЛТД» масъулияти чекланган жамиятга 100 миллион сўм миқдорида қарз берилган. Банк томонидан назорат йўқлигидан фойдаланилиб, бу пул «Наргиз» хўжалик ҳисобидаги фирма ҳисобига чойшаблар харид қилиш учун ўтказилган.

Саноат-қурилиш банки Сергели бўлимидагилар ҳам қарз олувчилар бу қарзларни тўлашга қодир-қодир эмасликларини чуқур таҳлил этмасдан, уларга катта миқдорда кредитлар берган. Жумладан, ширкат мулкчилиги асосида ташкил этилган «Папирус» фирмасининг олган қарзини тўлашга имкони бўлмаган ҳолда унинг лимитли чек китобчасига икки марта 60 миллион сўмдан кредит ўтказилган.

Тижорат банклари кичик корхоналар ва ширкатларга тижорат мақсадларига, воситачиликка, валюта алмаштиришга кўп миқдорда пулларни ҳеч бир тўсиқсиз бериб юбормоқдалар. Бунинг устига республика халқ хўжалиги кредит ресурслари камомадини кескин ҳис этаётган бир пайтда берилган кредитларни тўлаш муддатларини чўзиш тўғрисида қарорлар қабул қилиняпти.

Давлат суғуртаси шаҳар бошқармаси ҳам ўз имкониятларидан тўлиқ фойдаланмаяпти, фаолиятини янги шароитларга мослаб қайтадан қуриш учун зарур чораларни кўрмаяпти.

Ушбу камчиликларни ҳисобга олган ҳолда мазкур шаҳар бошқармалари банк ва суғурта муассасалари ходимларининг масъулиятларини оширишлари, молиявий аҳволни соғломлаштириш, банк ва суғурта тизимини янада ривожлантириш учун зарур чораларни кўришлари керак.

Маслаҳат кенгаши мажлисида шунингдек шаҳар халқ таълими бош бошқармаси бошлиғи Х. Қ. Йўлдошев ҳамда умумий овқатланиш давлат концерни бошлиғининг ўринбосари В. В. Кожариналарнинг Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1991 йил 16 апрелдаги «Нархлар ислоҳоти муносабати билан умумтаълим мактаблари ўқувчиларини имтиёзли овқатлантиришларини сақлаб қолиш тўғрисида»ги Фармони бажарилишининг бориши тўғрисидаги ҳисоботлари тингланди. Ҳозирги пайтда шаҳардаги умумий таълим 1—5-синфларининг барча ўқувчиларига бепул нонушталар берилмоқда. Куни узайтирилган гуруҳларда ўқувчиларни овқатлантиришда таомлар нархининг 50 фоизи давлат томонидан тўланяпти.

Бироқ умумий овқатланиш давлат концерни ва халқ таълими бош бошқармаси раҳбарлари, районларнинг ҳокимлари мазкур Фармон бажарилишининг бориши устидан назоратни бўшаштириб юбордилар. Мактаб ўқувчилари тўйимли, сифатли ва хилма-хил таомлар билан тўла таъминланмаяпти. Ҳафтага тузилган таомномаларга риоя қилинмаслик ҳоллари учраб турибди. Ўқувчиларни овқатлантириш учун тухум, сабзавот ва мевалар етарлича етказиб берилмаётгани ҳолда таомларни кўпроқ макарондан тайёрлаш ҳоллари рўй бермоқда. Умумий овқатланиш давлат концерни раҳбарлари мактаб ошхоналарини керак турдаги маҳсулотлар билан таъминлаш учун зарур чоралар кўрмаяптилар. Халқ таълими ходимлари мактаб ошхоналари иши устидан мунтазам таъсирчан назорат ўрнатмаганликлари сабабли сифати ёмон таомлар тайёрланиши ҳоллари учраяпти. Мактаб ошхоналарининг санитария ҳолати, озиқ-овқатларнинг сақланиши, таомларнинг тайёрланиши талаб даражасида эмас.

Маслаҳат кенгаш мажлисида умумий овқатланиш давлат концерни ва халқ таълими бош бошқармаси раҳбарларининг Республика Президенти Фармони бажарилишининг бориши устидан етарлича назорат ўрнатмаганликлари учун шахсий жавобгарликлари масаласи кескин қилиб қўйилди. Аниқланган камчиликларни тўла-тўкис бартараф этиш, ўқувчиларни имтиёзли овқатлантиришни тубдан яхшилаш учун бир ой муддат берилди.

Маслаҳат кенгаши мажлисини Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков олиб борди.

«Учқун» тикувчилик-атторлик ишлаб чиқариш бирлашмасида ёш мутахассисларни тайёрлашга катта эътибор берилмоқда. Бунда айниқса цех усталарининг ҳиссаси каттадир. Улар ёш ишчиларни тўқув ҳамда тикув дастгоҳларида иш ўрганиш ва унга меҳр қўйишга ўргатишмоқда. Бу эса ўз навбатида корхона иқтисодиётини янада ривожлантиришга замин яратмоқда.

СУРАТЛАРДА: йигирув цехининг устаси Эргаш Файзиев ёш ишчи Барно Хантоваға йигирув дастгоҳи сирларини ўргатмоқда; корхона йигирув цехининг умумий кўриниши.

Рустам Шарипов суратлари.

✽ Ўзбекистон Республикаси Конституцияси лойиҳаси—умумхалқ муҳокамасида

АНИҚ ТАЪРИФ ЛОЗИМ

УЗБЕКИСТОН Конституцияси лойиҳасини батафсил кўздан кечирар эканман, собиқ ҳарбий сифатида унинг мудофаа ҳақидаги қисми юзасидан ўз фикр-мулоҳазаларимни билдиришни лозим топдим. Лойиҳанинг XXVI боби «Мудофаа ва хавфсизлик» деб номланиб, ундан атиги икки модда ўрин олган (123, 124). Улкан давлат аҳамиятига молик бўлган хавфсизлик хизматига шундай таъриф берилган: «Ўзбекистон Республикаси хавфсизликни қуролли тажовуздан ҳимояланиш учун етарли даражада таъминлайди» (124-модда). Гап миллий хавфсизлик хизмати ҳақида бормоқда. Суд ва прокуратурага катта ўрин берилгани ҳолда давлат ичидаги давлат вазифасини ўтовчи хавфсизлик хизматига бундай таъриф берилгани мақсадга мувофиқ эмас, деб ўйлайман.

Республикамизнинг миллий хавфсизлик хизмати Ўзбекистон истиқлолига хизмат қилади. Шунинг учун ҳам халқ миллий хавфсизлик хизматининг аниқ таркиби, вазифаси, ваколат ва ҳуқуқлари доирасини билиши лозим. Асосий Қонунимизда унга қандай ўрин берилиши керак? Демократик республикаларда парламент доимо разведка ишини назорат қилади, раҳбарлари ҳисоботларини тинглайди, қонунсизликларга дарҳол чек қўяди. Расман Ўзбекистон республикаси миллий хавфсизлик хизмати деб аталган ташкилотнинг стратегик йўналишларини ким назорат қилиши керак? Унинг раиси кимга бўйсунади? Президентгами ё Олий мажлисга? Раиси, ўринбосари, разведка ва контрразведка раҳбарларини ким лавозимига тасдиқлайди, унвонларни кўтаради?

Уларнинг ҳисоботларини яширин ё ошкора ким эшитиши лозим? Миллий хавфсизлик хизмати ходимларининг ижтимоий ҳимояланиши қандай бўлади? Фикримча, халқ республиканинг ташқи дунёда ҳам, ички доирада ҳам истиқлол қўриқчилари ва чин маънода Ўзбекистон посбонларининг мураккаб ва ғоят масъулиятли вазифасини тушунишлари ҳамда миллий хавфсизлик хизмати машъум КГБдан буткул фарқланишини билиши лозим. Халқ бу «сиёсий идора» парламент назорати остида ишлашини, қонунсизликка чек қўйишини қалбан англаши муҳим. Бунинг учун эса Конституция лойиҳаларида Миллий хавфсизлик ҳизмати ваколатлари, мажбуриятлари ва вазифаси аниқ таърифланиши керак.

Ҳамдам СОДИҚОВ,
захирадаги зобит.

Ойбек Нуржонов ҳарбий хизматни тугатиши билан ҳеч иккиланмасдан В. П. Чкалов номидаги Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмасига ишга келди. Қисқа вақт ичида чилангар-йиғувчилик касбини пухта эгаллаб олди. Айни пайтда у ўз ишига масъулият билан ёндошган ҳолда режа ва топшириқларни ортиғи билан бажариб келмоқда.

СУРАТДА: Ойбек Нуржонов иш устида.

«КАРВОН»НИНГ ИЖОДИЙ САФАРЛАРИ

РЕСПУБЛИКАМИЗДА яна бир йирик санъат даргоҳи иш бошлади. Янги тузилган бу бадиий галерея рамзий маънода «Карвон» деб ном олди.

Ўзбек тасвирий санъатини ривожлантириш, энг яхши картиналарни кенг тарғиб қилиш мақсадида турли мавзуларда кўргазмалар ташкил қилишни ушбу ижод маркази ўз олдига асосий мақсад қилиб қўйди. Ўзбекистон халқ рассоми Жавлон Умарбеков бош директор бўлган ушбу галерея ўзбек миллий тасвирий санъати ютуқларини хорижда ҳам оммалаштириш тадбирларини кўрмоқда.

Айни бир вақтда «Карвон» рассомлари чет элларда бўлиб, ўзаро тузилган битимлар асосида турли бадиий буюртмаларни адо этадилар. Шу мақсадда яқинда бир гуруҳ мўйқалам усталари Шарқ мамлакатларига ижодий сафарга йўл оладилар. Таниқли рассом Ж. Умарбеков ҳам Туркияда қайноқ ижодий иш билан машғул бўлади. У ҳозир ушбу сафарга жиддий тараддуд кўрмоқда.

Галереянинг яна икки вакили — А. Турдиев билан Т. Зоировлар эса Голландияда ўзаро битим асосида бадиий буюртмаларни адо этишга киришадилар.

Акром АКБАРОВ.

Бугунги кун нафаси

РЕСПУБЛИКАМИЗДА

● Қашқадарё вилоятидаги Ғузор райони меҳнаткашлари республикада биринчи бўлиб пахта тайёрлаш режасини бажардилар. 12 минг 850 гектар ернинг ҳар гектаридан 23,5 центнердан ҳосил олиниб, давлат қабул пунктларига 30 минг тонна «оқ олтин» етказиб берилди. Ғузорликлар яна 5 минг тонна қимматбаҳо хом ашё йиғиб-териб олишга аҳд қилдилар.

● Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Вазирлар маҳкамасида «Ўзбексавдо» уюшмаси ва «Ўзбекбирлашув»нинг истеъмол бозорини тўлдиришга қаратилган фаолияти муҳокама этилди. Мажлисни республика Бош вазири Абдулҳошим Муталов олиб борди.

● Шароф Рашидов таваллудининг 75 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш давлат комиссиясининг навбатдаги мажлисида ушбу санани Тошкентда ва Жиззахда нишонлаш тадбирлари муҳокама этилди. Комиссия мажлисида Республика Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев ва Тошкент шаҳар Ҳокими А. И. Фозилбеков иштирок этдилар.

● Тошкентга Япония молия вазирининг ўринбосари жаноб Тадао Чино бошчилигида ушбу вазирлик делегацияси келди.

● Тошкентда 26 октябрдан 6 ноябргача ўтадиган Малайзия киноси кунларида иштирок этиш учун Малайзия Федерацияси миллий кинокомпаниясининг директори Самад Идрис бошчилигидаги делегация Ўзбекистон пойтахтига келди.

● Тошкентда автомобилчилар куни ҳамда юртимизда биринчи автомобиль пайдо бўлганлигининг 90 йиллиги тантанали нишонланди. 1902 йилда Наманганнинг тор кўчаларидан Туркистон ўлкасида биринчи автомобиль юриб ўтган эди.

● Наманганнинг «Навбаҳор» жамоаси «Темирйўлчи»ни 6:5 ҳисобида мағлубиятга учратиб, мустақил Ўзбекистон кубогининг биринчи эгаси бўлди.

ҲАМДЎСТЛИКДА

● Россияда миллий қутқариш фронти тузилди. Унга ўнг ва сўл оппозиция бирлашди. Фронт мамлакат ҳукуматини истеъфога чиқаришни талаб этяпти.

● Беларусь, Украина билан чегара ўрнатишга қарор қилди. Бу Украина раҳбариятининг Беларусь билан чегараларида божхона пунктлари ташкил этишга киришганлигига жавобан қилинди.

● Ашгабатда жаҳон туркманларининг иккинчи анжумани иш бошлади. Унда ер куррасидаги 20 мамлакатдан келган туркман миллатига мансуб 250 вакил иштирок этмоқда.

● Тожикистондаги вазият ғоят кескинлашиб кетди. Кулоб ҳарбий бўлинмалари Душанбега кириб, ҳукумат уйи, телевидение ва радио биноларини эгалладилар. Бугун мамлакатдаги вазиятни муҳокама қилиш учун Тожикистон Олий Кенгашининг фавқулодда сессияси ўтказилиши керак.

● Озарбайжон Миллий фронти вакиллари Нахичеванда ҳуқуқ-тартибот муассасалари ва телевидениени қўлга олишга ҳаракат қилиб кўрдилар. Нахичеван республикаси раҳбари Гейдар Алиев буни давлат тўнтаришига уриниш, деб баҳолади.

● Москвада Россия Президенти Борис Ельцин Арманистон Президенти Левон Тер-Петросян билан учрашди. Икки томонлама муносабатлар, жумладан ҳозир тўхтатиб қўйилган Шимолий Кавказ газ қувурини ишга тушириш масаласи муҳокама этилди.

● Осиё Кубоги учун навбатдаги учрашувда туркман футболчилари ўз майдонида Ўзбекистон терма жамоасини 1:0 ҳисобида мағлубиятга учратишди. Ўзбекистон футболчилари бу мусобақаларда 8 очко тўплаб ҳамон пешқадамлик қилмоқдалар.

ХОРИЖДА

● Яна бир ҳафтадан сўнг Америка Қўшма Штатларида Президент сайловлари бўлиб ўтади. Мамлакат аҳолиси ўртасида ўтказилган сўнгги сўров натижаларига кўра ҳали ҳам Америка Демократик партияси вакили Билли Клинтон тарафдорлари кўпчиликни ташкил этади. Агар бу сайловлар бугун ўтказилганда, аҳоли сўровига кўра унинг учун америкаликларнинг 42 фоизи овоз беришган бўлар экан. Жорж Бушни эса сайловчиларнинг 37 фоизи қўллаб-қувватлаяпти.

● Бирлашган Миллатлар Ташкилоти мутахассислари Ироқда атом бомбаси ишлаб чиқарадиган биронта корхона топилмаганлигини маълум қилдилар.

● Грузияда кучли зилзила бўлиб ўтди. Тбилиси шаҳридан 100 километр шимолда жойлашган ер силкиниш марказида зилзила кучи 8 баллга етган. Қурбонлар ҳақида маълумотлар йўқ.

ШИФОХОНА ҚОШИДА БОҒЧА

ТОШКЕНТДА аҳолига намунали тиббий хизмат кўрсатиб келаётган поликлиникалар кўп. Пойтахтдаги 19-болалар поликлиникаси фаолиятидан ота-оналар ҳам, кичкинтойлар ҳам мамнун.

Бу ерда муолажаларни уюштиришда замонавий асбоб-ускуналардан ҳам кенг фойдаланилмоқда. Поликлиника ҳузурида махсус боғча ташкил этилиши ҳам кўпчиликни хушнуд этди. Мирзо Улуғбек район халқ таълими бўлими ташаббуси билан очилган бу боғча тез-тез шамоллайдиган болалар учун мўлжалланди.

Чиндан ҳам боғчада бундай болакайларни даволаш жараёни билан боғлиқ бир қатор қулайликлар ҳам муҳайё этилди. Даволаш машғулотлари ҳам олиб борилмоқда. Бунинг учун алоҳида хона ажратилди.

Боғча ҳузурида физиотерапия бўлими ҳам фаолият кўрсата бошлади. Муолажаларни олиб боришда турли хил шифобахш гиёҳлардан фойдаланилмоқда. Бундан ташқари боғчада бунёд этилган сув ҳавзаси орқали болаларни чиниқтириш тадбирлари кўрилмоқда.

Саодат ОДИЛОВА.

✽ Обуна—93 ✽ Обуна—93

ЖАМҒАРМА ҲИСОБИДАН

«ШАРҚ гули» бадиий буюмлар бирлашмаси меҳнаткашларининг донғи биргина шаҳримизда эмас, балки кейинги вақтда бутун жаҳонга машҳур. Уларнинг кўз нури ва қалб қўри билан битилган ўзбек миллий чойшаби, гул кўрпаю палаклари ва шунга ўхшаш маҳсулотларининг жаҳон бозорида машҳур бўлишига ҳам ана шу ишчи-хизматчилар меҳнати сабабчидир. Шуни ҳисобга олган корхона маъмурияти ҳар бир ишчининг меҳнатини тўғри тақдирлашга ҳаракат қилаётир.

— Моддий ва маънавий ёрдам хоҳ катта, хоҳ кичик бўлсин, лекин ҳамма гап унинг эътибор билан қилинишида. Шунинг учун ҳам биз ҳозирги долзарб паллада, яъни газета ва журналларга обуна бўлаётган бир пайтда 10 нафар энг илғор ишчиларимизни келгуси йил учун «Тошкент оқшоми»га обуна қилишга маблағ ажратдик. Бу билан иш тўхтади демоқчимасман. Чунки корхонада «Оқшом» учун обуна қизғин давом этаётир. 1 ноябрга қадар биргина шу газетага юзга яқин ишчи-хизматчи обуна бўлишади, — дейди корхона бош директори Саида Ғаниева.

Гулзода МАМБЕТОВА.

«Тошкент оқшоми»га обуна давом этмоқда

Яна бир бор эслатиб ўтамиз:

⊙ Бир йиллик обуна нархи — 510 сўм.

⊙ Олти ойга — 255 сўм.

⊙ Уч ойга — 127 сўм 50 тийин.

⊙ Бир ойга — 42 сўм 50 тийин.

«Тошкент оқшоми» Ўзбекистонда атиги уч-тўрт нашрлар қаторида ҳафтасига беш мартадан чиқадиган газета эканлигини унутманг!

Ходимларни бошқариш санъати

«ЯПОН МЎЪЖИЗАСИ»НИНГ ПОЙДЕВОРИ

ИККИНЧИ жаҳон урушида ўта хонавайрон қилинган Японияқисқа муддат ичида ўз иқтисодини тиклабгина қолмасдан 50-йилларнинг ўртасидан бошлаб, ғоят тез суръатлар билан ривожлана бошлади. 60-йилларда эса «Япон мўъжизаси» ҳақида шов-шувлар пайдо бўлди. Табиийки, бу иқтисодий инқилобнинг сир-асрорлари кўпчиликни қизиқтириб қолди. Мутахассисларнинг якдил фикрига кўра бу муваффақиятлар биринчи галда япон тадбиркорлигининг бошқарув санъати пойдевори устида кўтарилган. Японлар нафақат ўзларининг анъанавий бошқариш тизимини тубдан ўзгартирдилар, балки улар Америка менежментининг ҳаёт синовидан ўтган усулларидан моҳирона фойдаланиб, иқтисоднинг юқори суръатлар билан ўсишини таъминладилар. Натижада миллий пул бирлиги — иена қадри ошди, кунчиқар мамлакат жаҳон бозоридан муносиб ўринни эгаллабгина қолмай, балки рақибларини бу ердан қисиб чиқара бошлади.

Бозор иқтисодиётига ўтаётган Ўзбекистон учун Япония тажрибаси кўп жиҳатдан диққатга сазовордир. Чунки бизнинг ижтимоий-маданий шароитлар, миллий анъаналарда ўхшашликлари кўп.

Хўш, япон бошқарувининг фалсафаси нимадан иборат? Японлар иқтисодни ривожлантиришда ва юқори даражадаги ижтимоий тараққиётни таъминлашда бошқарувнинг аҳамиятини чуқур тушуниб етдилар. «Биз бошқарув деб атайдиган фаолият, — деб ёзади Теруя Хагао «Япон корхоналари қандай ишлайди» китобида, — тўла берилиб ишлашни талаб қилади. Унда инсон тафаккури ва тажрибаси мужассамлашган. Ўзини бошқарув ишига бағишлаган инсон тўла сафарбарлик ва керак бўлса қурбон қилишни талаб қиладиган жуда фахрли ва масъулиятли фаолият соҳибидир».

Япон бошқаруви (менежменти) урушдан кейинги йилларда япон анъанавий бошқарув назариялари ва усулларининг Америка менежменти билан қўшилиши натижасида вужудга келди. Японияда ташаббускор, янгиликка интилувчан, бор имкониятдан фойдалана оладиган ишбилармонлар пайдо бўлдилар. Улар урушдан олдинги тажрибаларини янги шароитда ижодий қўллашга интилибгина қолмасдан, янги бошқарув услубларини ҳам жорий этиб япон ривожланиш йўлини ишлаб чиқа олдилар. Бугунги кунда Япония бошқарув соҳасида жаҳонда энг илғор мамлакатлардан ҳисобланади. Бу давлат иқтисодни юқори суръатлар билан ривожлантиришни таъминлайдиган бошқарувнинг энг янги усул ва воситаларини яратди.

Япон бошқарув тизимида Америка менежментида бўлмаган бир қанча хусусиятлар бор. Уларнинг энг муҳимлари — бутун умрга ёлланиш тартиби ва гуруҳ бўлиб қарор қабул қилиш жараёнидир. Япон адабиётида қайд қилинганидек, бутун умрга ёлланиб ишлаш тизими ўзида икки манфаатни бириктиради: бу — бир томондан, ишчиларнинг узоқ муддатга иш жойига эга бўлиш хоҳиши бўлса, иккинчи томондан — кучли рақобат шароитида иш кўраётган компанияларга содиқ ишчилар кераклигидир.

Бутун умрга ёлланиб ишлаш тизимининг асосида ишлаб чиқаришда оилада бўлганидек муносабатларни шакллантириш ғояси ётади. Унинг асосига ўзаро ҳурмат ва масъулият ҳисси қўйилган. Бу туйғу биргина компания раҳбарларигагина эмас, балки ишчиларга ҳам хосдир.

Компанияни бошқарувчи раҳбарлар фирма ишчиларидан иборат оилани бошқариш, бу оила аъзоларига ғамхўрлик қилишни ўзларининг муқаддас бурчлари деб ҳисоблайдилар. Машҳур япон ишбилармони А. Морито ёзади: «Сиёсатимиз шундан иборатки, қаерда бўлмайлик, бизга ёлланган одамларга компания оила аъзоларига, энг ҳурматли ҳамкасбларимизга бўлган муносабатда бўламиз». Японияда раҳбарлар билан ишчилар орасида бир-бирини ажратиш, табақага бўлиш йўқ. Уларнинг ҳаммаси битта емакхонага борадилар, тушлик пайтида бир стол атрофига ўтириб овқатланадилар, бир хил иш кийимини кийишади ва ҳар хил анъанавий байрамларда бирга қатнашадилар. Бир сўз билан айтганда, Японияда мансабига қараб одамларга муомала қилишга йўл қўйилмайди. Раҳбарларга алоҳида хона ажратилмайди. Улар битта хонада ва ҳамма учун умумий бўлган шароитда меҳнат қиладилар.

Цехларда усталар ҳар куни ишдан олдин ишчилар билан суҳбат ўтказиб бугун нима қилиш кераклигини сўзлаб берадилар. Агар кимдир ўзини ёмон ҳис қилса, кайфияти бузилган, асабий бўлса, уста дарҳол бу ҳолатнинг сабабини аниқлаб, ишчига ёрдам беришга ҳаракат қилади. Бу Японияда энг муҳим ишлардан ҳисобланади. Чунки агар ишчи касал ёки қандайдир ташвиши бўлса у яхши ишлай олмайди.

Япония корпорациялари ўз хизматчиларининг компанияга содиқлигидан жуда усталик билан фойдаланадилар. Хизматчиларнинг корпорация билан бир жон, бир тан бўлиб кетиши кучли ахлоқий муҳит яратиб, юқори самара беради. Юқори лавозим эгалари ҳам, оддий ишчилар ҳам ўзларини корпорация вакили деб ҳисоблайдилар. Японияда ҳар бир ишчи ўзини компанияга энг керак шахс деб билиб, унинг тақдири учун ўзини шахсан масъул деб ҳисоблайди. Япон ишчиси раҳбарларнинг ишдан сўнг ҳам қолиб ишлаш тўғрисидаги буйруқларини муҳокамасиз, бирон-бир эътирозсиз, иккиланмай қабул қиладилар. Чунки у бу жонажон компанияси равнақи учун зарурлигини ҳис этади.

Кўпчилик япон ишчилари меҳнат таътилларидан тўла фойдаланмайдилар. Чунки компаниянинг уларнинг меҳнатига эҳтиёжи бор, деган бурч жуда устундир.

Бунга жавобан япон корпорациялари ўз хизматчиларини иш билан таъминлаш кафолатини берадилар, меҳнат стажига асосланган мукофотлаш тизимидан фойдаланадилар. Япон менежерлари мутахассисларнинг ва ишчиларнинг бошқа компанияларга ўтиб кетишини ёқтирмайдилар, чунки ишчи билан компания иш тажрибалари, ишлаб чиқариш сифати ҳам кетиб қолади, деб ҳисоблайдилар. Меҳнаткаш компанияда қанча узоқ ишласа, унинг иш ҳақи ва лавозими шунча юқори бўлади. Бошқа компанияга ўтиб кетганлар стажидан маҳрум бўлиб, ҳаммасини бошидан бошлашга мажбур бўладилар.

Японча бошқарув услубини тасаввур қилиш учун муҳим бўлган яна бир хусусият — бу гуруҳ бўлиб қарор қабул қилишдир. Умуман, Япония менежменти бунга алоҳида эътибор беради, чунки мазкур усул ўзўзини бошқариш ва ўз-ўзини назорат қилишнинг амалиётдаги кўринишидир.

Гуруҳ бўлиб қарор қабул қилиш усулида топшириқни айрим шахслар эмас, жамоа бажаради, шунинг учун жавобгарлик гуруҳ зиммасига тушади, деган фикрдан келиб чиқади. Дарҳақиқат, ҳар бир гуруҳга топшириқ унинг биргина раҳбарига эмас, балки бутун жамоага берилади. Жамоатчилик руҳида тарбияланган Япония менежменти гуруҳга содиқликка, яъни жамоа ичидаги аҳиллик ва ҳамжиҳатликка алоҳида эътибор беради. Ҳар бир ходим жамоа мақсадига эришиш учун керак бўлган ишни бажариши керак.

Гуруҳ бўлиб қарор қабул қилиш усули ишчиларнинг ижодий фаоллигини ошириш йўналишида ривожланади. А. Морито «Агар ҳамма ақлий меҳнат компания раҳбарининг бўйнига юкланса, у ҳолда компания ҳеч қандай натижага эриша олмайди», деб ҳисоблайди. Компанияда жамоа ишига ҳар ким ўз қўлидан келган улушини қўшиши керак. Бунда ишчиларнинг улуши фақат жисмоний меҳнатдангина иборат бўлмаслиги лозим. Барча ходимларнинг умумий ишга ўз ақлий улушларини қўшишлари ҳам талаб этилади.

Японияда ижодий ташаббускорлик учун барча шароитлар яратилган. Бу мамлакатда ҳар бир ходимнинг бажарадиган вазифасини аниқ белгилаш мақсадга мувофиқ эмас ва умуман бундай қилиш керак эмас, деб ҳисоблайдилар. Чунки бундай йўл тутиш ҳар бир шахснинг имконияти тўла очилмай туриб, унинг руҳини тушириб юбориши мумкин. Агар бир жойда бракка йўл қўйилса, раҳбар томонидан ким айбдорлигини аниқлаш нотўғри ҳисобланади. Асосий айбдорни топиш эмас, балки тезроқ йўл қўйилган хатонинг сабабини аниқлаш муҳим, деган қоида бор.

Инсон омилига асосланган бошқарув услуби менежерлардан ҳар бир хизматчига ўзининг компания учун фойдалилигини ва кераклигини тушунтиришни тақозо этади. Шу мақсадда унга компаниянинг режалари тўғрисида мунтазам ахборот бериб борилади, ишда ташаббус кўрсатиш имкони яратилади. Гуруҳ бўлиб қарор қабул қилиш усули гуруҳ аъзоларига ўз қобилиятларини амалда қўллаш ва ривожлантириш имконини берди. Бу қайсики ходим ўз эҳтиёжини қондирса, бу ўз-ўзидан ишни интенсивлашга, иш муҳитини янада яхшироқ ташкил этиш керак, деган мантиққа асосланган. Шундай қилиб бу шароитларда меҳнаткаш қобилиятларининг ўсиши рағбатлантирилади.

Япония менежментининг яна бир хусусияти — бошқарув режаси ва назоратдир. У ташкилий мақсадларга эришишда менежерлар фаолиятини назорат қилиш воситаси бўлиб хизмат қилади. Бу жараён бошқарув тизимининг кўп турлари орқали таъминланади. Маълумки, одатда катта фирмалар кўплаб бўлимларга эга. Ана шу бўлимлар раҳбарларини назорат қилиш мақсадида компания мутасаддилари томонидан бўлимларда режалаштириш таркиби, бўлимнинг ички сармояси, ҳар ойлик бухгалтерлик ҳисоботи бериш белгиланган.

Бўлимлар ишини назорат қилиш учун уларга бўлим бюджети ва ҳар ойлик бухгалтерлик ҳисоботи топшириш кўзда тутилган. Бўлимларда режалаштириш бир хил усулда олиб борилиб, ўз ичига қуйидаги кўрсаткичларни олади: ишлаб чиқариш режаси, маҳсулотни сотиш режаси, фойда ва зарарларнинг режали сметаси, сармоя сарф қилиш режаси, режали смета сармояси (Фондлар манбалари ва сарфлаш баланси); режали баланс, ҳаракатдаги сармоянинг баланси.

Бўлимларнинг режаси компания Президенти томонидан юқоридан туширилади. Аммо бўлимнинг раҳбари ишлаб чиқариш ва маҳсулотни сотиш режаларини бошқариш учун лозим бўлган барча ҳуқуқларга эга бўлади. Бўлим режасининг асосий кўрсаткичлари қуйидагилар: жорий йилда бажарилиши шарт бўлган маҳсулотни сотиш ҳажми, фойданинг бажарилиш мажбурий миқдори, фойданинг мажбурий нормаси (сотилган маҳсулотга нисбатан), компания идорасига тўланиши лозим бўлган пул миқдори, жорий йилга мўлжалланган бўлим сармояси.

Япония компанияларида бухгалтерлик фаолиятини ташкил қилишга муҳим эътибор берилади. Бухгалтерлик бўлимлари умуман, ҳам компания, ҳам филиал даражасида раҳбарларга режа тузиш ва бўлимларнинг ойлик иш натижасига баҳо беришда кўмаклашадилар. Бухгалтерлик ходимлари компания, фирмаларда бошқарув назорати тизимининг вакиллари сифатида хизмат қиладилар. Филиал раҳбари ўзининг режа сиёсатини амалга ошираётганида бухгалтерлик бўлими ишлаб чиқариш муаммоларини аниқлашда, маҳсулотни сотиш, янги маҳсулот лойиҳасини ишлашда, сармоя, сарфи, ишлаб чиқаришга кетадиган сарф-ҳаражатни камайтириш ва рекламага оид масалаларни аниқлашда қатнашади. Бухгалтерлик ходимлари бўлимларга уларнинг фаолиятига керакли бўлган маълумотларни ҳам етказиб берадилар. Бўлимлар бюджетини тайёрлаш жараёнида бухгалтерлар ишлаб чиқаришга кетадиган сарф-ҳаражатни баҳолашда, сарф-ҳаражатнинг стандартлаштирилган кўрсаткичини аниқлашда керакли маслаҳатлар берадилар. Улар маҳсулотни сотишда ва янги маҳсулотлар турларини ишлаб чиқишни муҳокама қилишда қатнашадилар. Янги маҳсулотларни лойиҳалаштиришда ва ишлаб чиқаришни ривожлантиришда бухгалтерлар келгусида қилинадиган сарф-ҳаражатларни ҳисоблаб чиқиб, уларни нормада белгиланган кўрсаткичлар билан таққослаб, қисқартирилиши мумкин бўлган сарф-ҳаражат йўналишларини ҳам айтиб берадилар.

Ҳар ойлик бухгалтерлик ҳисоботларида ойлик иш якунларига баҳо берилади ва амалда эришилган кўрсаткичлар бўлим режасида белгиланган кўрсаткичлар билан таққосланади. Бу ҳол ўз навбатида марказга бўлимдаги ишлар аҳволига қараб муайян хулосага келиш имконини беради, яъни қандай чора-тадбир кўрсатиш йўл-йўриқларини беради.

Япония компаниялари агарда оғир молиявий ёки иқтисодий аҳволга тушиб қолган бўлсалар ҳам фақат ўз маблағларига ишонадилар. Бунда бўлимларни фақат улар сармоялари орқали бошқариш молиявий сиёсати юритилади. Бунинг учун ҳар бир бўлим ўзининг ички сармоясини ташкил қилади. Ички сармоя бу асосий ва ҳаракатдаги сармояларнинг йиғиндисидир. Бўлим режасини тайёрлаш ва бажариш учун бюджет тизимидан фойдаланилади. Бу тизим аниқ рақамлар орқали ҳар бир бўлим ўз фаолиятини қандай йўлга қўйганлиги ҳақида аниқ ахборот беради. Бу эса ҳар бир бўлимнинг фаолиятини назорат қилиш имконини яратади.

Япония менежментида ходимларни танлаш ва ёллаш, вазифаларини белгилаш ва алмаштириш, иш ҳақи тўлаш ва рағбатлантириш; баҳо бериш ва аттестация; тайёрлаш ва малака ошириш; имтиёзлар, ишдан бўшатиш жуда муҳим ўрин тутади. Керакли ходимларни қидириб топиш ва ёллаш асосан компания ичида олиб борилади. Биздагидек штат рўйхатидаги бўш жойга ходим танланмасдан, балки одам қобилиятига яраша иш таклиф қилинади. Хизмат вазифасида силжиш ходимнинг қобилиятига қараб бўлади. Яхши натижага эришаётган ходимлар юқори лавозимларга тезроқ кўтариладилар. Агар масалан, номзод компаниянинг ўзидан топилмаса, у ҳолдагина четдан танлов асосида ходим олинади. Агар ходим ўз раҳбаридан ёки ишидан мамнун бўлмаса, у компаниядан ўзига тўғри келадиган бошқа иш топиш ҳуқуқига эга.

Янги ходимни раҳбарларга таништирадилар, унинг кун тартиби, компаниянинг анъаналаридан ҳам хабардор қиладилар. Ходим ишга тез киришиб, кўникма ҳосил қилиши учун керак бўлган барча шароитлар яратилади. Ходимлар вазифаларини алмаштириш ҳам Японияда одат тусига кириб қолган. Юқори табақа раҳбарларидан бошқа ҳамма ходимлар 5 йилда бир марта бошқа ишга ўтказиладилар. Айрим ҳолларда вазифа алмаштириш гуруҳнинг ичида ҳам олиб борилиши мумкин.

Кўпчилик Япония фирмаларида ҳамма муҳандисларни бошдан бошлаб цех, бўлинма, конвейерларга ишлашга юборадилар. Улар бу ерларда ишлаб чиқариш жараёнлари, ўзлари бажарадиган ишларни мукаммал билиб олмагунларига қадар меҳнат қиладилар.

Японияда иш ҳақи энг аввало меҳнат стажига боғлиқ. Каттароқ ёшдаги ходимлар қобилияти ёки ўзининг меҳнат вазифаларини қандай бажаришидан қатъи назар кўпроқ иш ҳақи оладилар. Бу ерда иш ҳақи ойлик маош ва бир йилда икки маротаба тўланадиган бонус, яъни мукофотдан ташкил топади. Одатда мукофот компания катта фойда олганида тақдирлаш мақсадида тўланади. Мукофотнинг миқдори меҳнат шартномасида белгиланиб, 6—8 та ойлик иш ҳақига тенг бўлади.

Ҳамма тоифадаги ходимлар бир йилда бир марта аттестациядан ўтказилади. Аттестация орқали ҳар бир ходим кейинги йилда ўз вазифасида яна ишлаш ҳуқуқига эришади. Унинг натижаси бўйича шунингдек, ходимларнинг рейтинги ҳисоблаб чиқилади. Рейтингининг ўзгаришига қараб ходим тўғрисида фикр юритилади. Агар рейтинг ўзгармаса, ходим ўз устида ишламай қўйган ва агар рейтинг бирмунча ошган бўлса, ё иш ҳақи оширилади, ё у масъулиятлироқ лавозимга кўтарилади. Аттестация тест усулида, компьютер ёрдамида ўтказилади.

Япония компаниялари ўз ходимларини ўқитиб, уларга етарлича таълим берадилар. Ўқитиш мақсадига қобилиятни ўстириш, иш тажрибасини мустаҳкамлаш ва ходимларнинг малакасини ошириш киради. Ҳамма компаниялар учун ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўз иш жойида ишлаб туриб малака ошириш хосдир. Бевосита ё раҳбар, ё йўриқчи реал вазиятда ишни қандай бажариш кераклигини ўргатади. Ўқитиш, ўргатиш компанияларнинг марказларида, компаниядан ташқарида ўтказиладиган семинарларда, университетларда, хусусий билим юртларида ҳам кенг кўламда олиб борилади. Корпорацияларнинг ёш ходимлари тез-тез ишбилармонликка ўқишга АҚШ ёки Ғарбий Европага юбориладилар, чунки улар келажакда халқаро ишбилармонлик бўйича яхши мутахассислар бўлиб етишиб чиқадилар. Ўқишга кетадиган ҳамма ҳаражатларни компаниялар тўлайдилар. Умуман Японияда одамлар боғчасидан бошлаб, то нафақага чиққунча ўқийдилар.

Катта корпорациялар ўз ходимларига ҳар хил имтиёзлар яратганлар. Ишхонага борадиган йўл харажатларини, поликлиника ва шифохоналарда даволангани учун тўланадиган харажатларни тўлаш, арзон баҳода уй-жой сотиш, уй-жойни бозор нархида ижарага олиб, арзон ижара ҳақи эвазига ходимларга бериш, имтиёзли қарзлар бериш ва ҳоказо.

Японияда ходимларни бўлар-бўлмасга ишдан бўшатиш одати йўқ. Шу муносабат билан А. Морито: «Мен ҳеч қачон ҳеч кимни ишдан бўшатмаганман, бундай фикр ҳатто менинг хаёлимга ҳам келмаган», деб таъкидлайди. Япония менежментига кўра раҳбарлар масъулиятни ўзига олиб ишчи ёки ходимни ишга қабул қилсалар, уларни иш билан таъминлашни ўз бурчлари, деб биладилар. Ишга ёлланган ишчи ҳатто ишлаб чиқаришда кўрсаткичлар пасайган вақтда ҳам маошидан йўқотмайди. Агар компаниялар инқирозга юз тутсалар ҳам, ишчиларни сақлаб қолиш учун олаётган фойдаларидан воз кечадилар. Компания оғир аҳволга тушиб қолса, биринчи навбатда раҳбарларнинг, кейин бошқа ходимларнинг иш ҳақи камайтирилади.

Аммо бу Японияда ишсизлик йўқ дегани эмас. Мамлакатда ишсизлик бор, лекин унинг сабаблари бутунлай бошқа. Бу асосан ишлаб чиқариш жараёнларининг юқори даражада автоматлаштирилганлиги, меҳнат унумдорлигининг жуда ҳам юқорилиги ва бозорнинг моллар билан тўлиб-тошиб кетганлиги оқибатидир. Японияда ишсизлар етарли даражада ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилинганлар. Бу давлатда камбағал, қашшоқ, зўрға кун кўрадиган оилалар йўқ ҳисоби. 90 фоиз оиланинг даромади Япония турмуш тарзининг ўртача миқёсига тўғри келади. Бунга омборларнинг йўқлиги, ишлаб чиқаришнинг узлуксизлиги, эҳтиёжнинг миқдор ва тури ўзгаришига ўз вақтида мослашиш, деталларнинг ўз вақтида аниқ етказиб берилиши ва ишлаб чиқариш операцияларининг ўзгармаслиги билан эришилади. Деталларни аниқ етказиб бериш, керакли маҳсулотни керакли миқдорда ва керакли вақтда етказиб беришни билдиради. Мухторлиликни соддалаштириб айтганда, брак юзага келиб қолса ишчи жараённи мустақил бошқариши деса бўлади. Бу ўз йўлида деталларни, маҳсулотни етказиб беришда аниқликни, қатъийликни таъминлайди, дефекти бор маҳсулотларни бир иш жойидан кейинги иш жойига қараб ҳаракат қилишининг олдини олади. Бу усулнинг асосий элементи бўлиб «конбан» системаси хизмат қилади. У ишлаб чиқаришни ташкил қилиш, ўз вақтида бажариш қоидасига асосланган.

Системанинг асосида информацион система жойлаштирилган бўлиб, ишлаб чиқаришнинг ҳар хил этапларида маҳсулот миқдорини режалаштириш ва назорат қилиш имконини беради. «Конбан» системасидан юқори самара олиш учун қуйидаги ишларни бажариш керак.

Биринчидан, ишлаб чиқаришни оптималлаштириш. Бу ишлаб чиқариш циклларини аниқлаш, керакмас захираларни йўқ қилиш, ишлаб чиқариш қувватларини бир-бирига мувофиқлаштириш: бунга ўзгарувчан ёки мосланувчанлик билан эришилади:

Иккинчидан, ишлаб чиқаришнинг умумий вақтини қисқартириш мақсадида, тайёргарлик — якунловчи ишларга кетадиган вақтни қисқартириш, операцияларни нормалаштириш, ишлаб чиқариш дастгоҳларини рационал жойлаштириш, ишчиларни бир неча касбга ўргатиш.

Садир САЛИМОВ,
Ўзбекистон Республика Муҳандислик академиясининг академиги, техника фанлари доктори, профессор.

Шаҳрисабздаги 3-автоўйжалликда кўплаб оила сулолалари меҳнат қилишади. Шулардан бири Мираъзам, Мирабзал ва ва Миразим Музаффаровлар сулоласидир. Бу учта ака-уканинг умумий меҳнат стажи ҳозирги кунга келиб 54 йилга етди. Айни пайтда улар йўловчиларни ўз вақтида манзилига етказишга ҳаракат қилишмоқда.

СУРАТДА: ака-ука Музаффаровлар навбатдаги қилинадиган ишларни режалаштириб олишмоқда.

Усмон Усмонов сурати.

Ёшлар иттифоқи ташкилотларида

ЯНГИ ЖАМҒАРМА ФАОЛИЯТ БОШЛАДИ

ТОШКЕНТ тўқимачилик ва ип-газлама ишлаб чиқариш бирлашмасида айни вақтда 1085 киши ёшларни ташкил этади. Биз корхона Ёшлар Иттифоқи ташкилоти раисининг муовини Савринисо Қўшбоевадан уларга кўрсатилаётган ёрдам, ёшлар ташкилотининг корхона муаммоларини ҳал қилишга қўшаётган улуши ҳақида гапириб беришни илтимос қилдик.

— Корхонамизда ёшлар ташкилотининг тузилганига ҳам бир йилдан ошмоқда. Бирлашма миқёсида олиб қарайдиган бўлсак, анча ишларни амалга оширдик. Жумладан, янги тузилган Ёшлар Иттифоқи фаолияти ҳақида корхонада меҳнат қилаётган йигит-қизларни бохабар қилдик, ёшларнинг бўш вақтларини мазмунли ўтказишлари учун турли тадбирларни ташкил этдик. Биз Ёшлар Иттифоқининг жамғармасини ҳам ташкил қилдик.

— Ёшлар жамғармасини тузишдан муддао нима?

— «Ёшларга оид сиёсат» қонуни ишлаб чиқилгач, биз ҳам корхонада ишлаётган ёшларга ёрдам бериш мақсадида ёшлар жамғармасини ташкил этишга қарор қилдик. Ўз таклифларимизни корхона бош директори Б. Қ. Эргашевга тақдим этдик. У киши таклифларимизни ўрганиб чиқди ва маъқуллади. Корхона маблағидан ёшлар жамғармаси учун 50 минг сўм ажратилди. Бу маблағни биз ёш ишчиларга саёҳат йўлланмалари, дам олиш уйлари ва санаторийларга бериладиган йўлланмалар ҳақини қисман тўлаш, ёш келин-куёвларнинг тўйларига, ёш оилаларда фарзанд туғилганда, кўп болали оилаларга, ногиронларга моддий ёрдам бериш ва бошқа маданий-маиший тадбирлар ўтказиш учун сарфлаймиз.

— Ёшлар Иттифоқи ташкилотига 1085 киши аъзо экан. Улардан йиғилаётган аъзолик бадаллари корхона бўйича неча сўмни ташкил қилаяпти ва бу пул нималарга сарфланаяпти?

— Аъзолик бадаллари август ойидан бошлаб 20 минг сўмни ташкил қилаяпти. Илгари бу миқдор 10—13 минг сўм атрофида бўларди. Ҳозирги шароитда бу пуллар кўп эмас. Бу пуллар маданий-маиший тадбирлар ўтказиш учун сарфланаяпти. Биз бу йил кўпроқ ёшларни «Тошкент денгизи»га ва Чимён, Оқтош, Хўжакент каби дам олиш зоналарига жалб қилдик. Чунки бу жойлар баҳаво. Фикримча, бундай саёҳатларни тез-тез ташкил қилиб туриш фойдадан ҳоли бўлмайди. Шаҳримизда фаолият кўрсатаётган театр ва концерт залларида жумҳуриятимизнинг таниқли созандалари ва санъаткорлари ижодидан ҳар ҳафта баҳраманд бўлиб турибмиз. Ёшлар учун, уларнинг театр ва концерт кўриб, маданий ҳордиқ чиқаришлари учун имтиёзли чипталар берилмоқда.

— Ёшлар Иттифоқининг келажагига ишонасизми?

— Албатта ишонаман. Шу ташкилотда ишлаётганлигим учун айтаяпти деб ўйламанг. Йўқ, ёшларни бир-бирига дўст-қадрдон бўлишлари ва қолаверса уларни бирлаштириб турадиган, уларни бўш вақтларини самарали ўтказишларини таъминлаб турадиган қандайдир ташкилот керак-ку. Бу ташкилот Ёшлар Иттифоқидир. Бизнинг ташкилотимизнинг асосий мақсади ҳам ёшларни қўллаб-қувватлашдир.

Суҳбатдош Баҳодир ОРИПОВ.

Суратли ахборот

МУСТАҚИЛЛИК ФАРЗАНДЛАРИГА

УЗБЕКИСТОН Республикаси Мустақиллик куни — 1 сентябрда туғилган икки ўғил болага Ислом деб табаррук исмлар берилди. Бунинг икки ажойиб рамзий маъноси бор. Биринчидан, муқаддас Ислом динимизга эркинлик берилганлиги бўлса, иккинчиси мустақил Ўзбекистоннинг биринчи Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримовга билдирилган ҳурмат ва эътиқод рамзидир.

Яқинда Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирининг ўринбосари, Тошкент шаҳар Ҳокими маҳкамаси Соғлиқни сақлаш бош бошқармасининг бошлиғи Қулаҳмад Ризаев Тошкент шаҳар Саломатлик марказида Мустақиллик кунида туғилган ва Ислом исми берилган чақалоқлар— Чилонзордаги 7-туғруқхонада дунёга келган Ислом Муҳсимов (юқоридаги сурат) ҳамда Собир Раҳимов районидаги 2-туғруқхонада туғилган Ислом Азимовларни муборакбод этиб, уларнинг бахтиёр оналарига гулдаста ва Президент совғаларини тақдим этди.

Николай Кудряшов суратлари.

ЛОЙИҲАЛАР — ДАВЛАТ ТИЛИДА

УЗБЕКИСТОН Республикаси Алоқа вазирлигига қарашли Ўзбекистон Давлат алоқа лойиҳалаш институтида ўзбек тилини ўрганиш кенг йўлга қўйилган. Ўзбек тилида лойиҳа ишларини бажариб, буюртмачиларга етказиб бериш лойиҳачиларимизнинг олдига қўйилган асосий мақсадларидан биридир.

Шу кунларда институт муҳандислари ва таржимонлари лойиҳа ва смета ҳужжатларини тузишда ишлатиладиган рус тилидаги техника ижодиётига доир сўзларни давлат тили бўлган ўзбек тилига таржима қилмоқдалар. Институт бош муҳандиси Б. Исмоилов раҳбарлигида Ховос районидаги Фарҳод номли давлат хўжалигидаги айни вақтда ишлаб турган автомат телефон станциясини кенгайтириш, Сариосиё район марказидаги автомат телефон станциясини кенгайтириш каби кўп лойиҳа ва смета ҳужжатлари давлат тили бўлган ўзбек тилида чиқарилмоқда. Лойиҳа ишларини таржима қилишда Алоқа-электротехника институтини муваффақиятли битириб, шу кунларда институтда ишлаб турган муҳандислардан М. Тўлағанова, З. Нажимов, О. Шарипов ва бошқалар жонбозлик кўрсатишмоқда.

Тез кунларда институт лойиҳа смета ишларини бутунлай давлат тилига ўтказиш учун кенг кўламда иш олиб бормоқда. Буюртмачиларимиз эса бизнинг ишларимиздан беҳад мамнунлар.

Ҳусан ТОЛИБЖОНОВ,
Ўзбекистон Давлат алоқа лойиҳалаш институтининг етакчи муҳандиси.

* Шароф Рашидовнинг 75 йиллиги олдидан

ҚИЙМАТИ УШАЛМАГАН ГАВҲАР

УЛУҒ бобомиз Алишер Навоий ҳазратлари шундай бир ҳикмат ёзиб қолдирган эканлар: «Гавҳар балчиққа тушган била қиймати ушалмасу ўз баҳосидин қолмас». Улуғ ҳазрат тилга олиб ўтган ўша гавҳарнинг атоқли давлат ва жамоат арбоби, ёзувчи Шароф Рашидовга ўхшатилган бўлсак, асло муболаға қилмаган бўламиз.

Шароф Рашидовдек гавҳарнинг хазинаси жаҳон маданиятининг сўлмас ўрни олган ва ҳақон адабиёти бўстонида ҳамиша латиф ва хушбўй гул саналган ўзбек адабиёти дурдонасидир. У ана шу хазинанинг бойишига Ғафур Ғулом, Ойбек, Шайхзода, Абдулла Қаҳҳорлар даражасида, Саид Аҳмад, Ҳамид Ғулом, Мирмуҳсинлар қаторида каттагина ҳисса қўшди. Шароф Рашидов шундай ижодкор эдики, унинг тафаккури Мирзо Улуғбек, Заҳириддин Бобур, Ҳусайн Бойқаро, Феруз каби ҳукмдор ижодкорлар тафаккурига ўхшатиш мумкин. Ва шу билан бирга, уни Гомер, Моцарт, Островский каби маъноли ижодкорлар қаторига ҳам киритса бўлади. Чунки ўзбек ижодкорлари нури чашм — кўзлари янги бўлишига қарамай ижод қилган бўлсалар, Шароф ака бошқа миллатга ҳам ва бутун ер юзи ва бир миллатни бошқаришдек оғир ва азобли вазифани бажара туриб ижод билан шуғулланишга вақт ҳам, имкон ҳам, куч ҳам топа олди. Тарихга тоонган шоирни Мирзо Турсунзода бу борада шундай деганди: «Халқ ва партия бошлиғи бўлатуриб ижод қилолган Шароф Рашидовга ҳам ҳавасим келади, ҳам унга қойил қоламан».

Шароф Рашидов серқирра ижодкордир. У журналист, адиб, шоиртуган шоир, ўткир публицист, камол таржимон эди. 30-йилларнинг охирида эълон қилинган биринчи шеърий тўплами — «Самарқанд куйлари»дан 70-йилларда қайта ёзиб тугатган «Ғолиблар» романигача унинг сўз санъати бобида чинакам салоҳият ва бениҳоят истеъдод соҳиби эканлигини намоён қилди.

Кўзи чанқоқ, кони тўлпи ой,
Куйши нури фатҳи осмон,
Нур ёғади анор кошидан,
Ва томир нур янги нуждан,
Тобасиз ўлим ёзиб ишлардан,
Тўғри руҳ мастга лаб,
Гунча юзни очган эртадаб,
Калби жўшган тўлқинли денгиз,
Юзида йўқ кайгулардан из.

Бу шеърий парчада ошиқ йигитнинг дил бўстонидаги ширин туйғулари тутён қиладиган бўлса,

Агар жангда қайтсам орқамга,
Лаънат ўқинг, ҳешлари бекор!

... мисраларида жангчининг дилида ватан душманларига нисбатан йиғилган қаҳр-ғазаб денгизининг жўшуви келиши сезилади. Шу билан бирга, ушбу сатрлар шоирнинг ватан ва халқ олдидаги қасамёдидай янграйди.

Шароф Рашидов эл қатори ватан ҳимоясига отланади ва қалам тутган қўлига қурол олади. Шоир ва жангчининг, айниқса, фашистларга нафрати кучли эди. Зах окопларда, чуқур ертўлаларда ўлим билан юзма-юз ўтириб, у душманга нафрат ва ватанга муҳаббат билан тўлиб-тошган бир-биридан гўзал шеърлар яратади. Ана шу шеърлар шоирнинг 1945 йилда босилган «Қаҳрим» тўпламига киради.

Унинг фашизмга бўлган нафрати ва шунга бевосита боғлиқ ҳолда маҳорати, истеъдодига яна бир мисол: адибнинг «Қудратли тўлқин» асарида Пўлат билан Баҳор Тўрахонов ҳақида гаплашиб ўтирадиган бир эпизод бор. Шунда Пўлат «Тўрахоновнинг мўйлови Гитлерникига ўхшайди» деб жирканиб қўяди. Ана шу эпизодда нафақат асар қаҳрамонининг Тўрахоновга бўлган жирканиши, балки муаллифнинг одамлар бошига мусибатлар солган урушнинг сабабчисига бўлган олам аҳли нафрати ҳам намоён бўлади.

Урушдан кейинги тинч қурилиш ва тикланиш йилларида ўзбек халқи қўриқ ерларни очишдек масъулиятли вазифани бўйнига олади.

Мана, биз чўлларга кўтардик исён,
Шўх, телба дарёга соламиз тўғон, —

деб ёзган Шароф Рашидов, «Ғолиблар» ва «Бўрондан кучли» асарларини яратиш билан бирга нафақат ижодини, балки кучи ва қалбини ҳам қўриқ очиш ишларига бағишлади.

Кўриниб турибдики, Шароф Рашидов ижоди унинг ҳаёт йўли ва меҳнат фаолияти билан чамбарчас боғлиқ ҳолда амалга ошган. Давлат арбоби ва ижодкор юртда қандай иш ёки янгилик пайдо бўлса, бутун кучини, ақлини, истеъдодини, кўз нурини шуларга сарфлар эди.

Шароф Рашидов чинакам комил инсон эди. Агар комил инсон бўлмаганда, у қарийб чорак аср мобайнида ўзбек халқини фаровонлик ва тўкинчиликдек неъматлар билан таъминлай олмасди, ўзбек диёрини шунчалик гўзал маъвога айлантиролмасди, Тошкентни жаҳоннинг гўзал шаҳарлари қаторига кирита олмасди. Ғафур Ғулом «Қани энди Тошкентимни шаҳаржон қилсам!» деган экан. Аммо Тошкентни «шаҳаржон қилиш» Шароф Рашидовга насиб бўлди деб бемалол айта оламиз. Бири-биридан гўзал бинолар, саройлар, ям-яшил боғлар, гулзорларни айтмай қўя қолсак ҳам, Шарқ қитъаси шаҳарларида биринчи бўлиб Тошкентда қурилган ва Москва, Ленинград, Киев метролари даражасида гўзал ва мўъжаз метрополитенга қойил қолмай илож йўқ.

Шароф Рашидов том маънода байналмилалчи эди. У ўз миллатини қаттиқ севар эди, аммо қардош халқларни, шунингдек, бошқа миллат вакилларини, уларнинг дини, ижтимоий тутган ўрнидан қатъи назар жуда ҳурмат қилар эди. Шунингдек, рус адабиётини жуда яхши кўрарди. Балки шунинг учундир, Пушкин, Толстой, Чехов, Гоголь, Тургеневларнинг шоҳ асарлари Абдулла Қаҳҳор, Мирзакалон Исмоилий, Кибриё Қаҳҳорова, Ойбек каби етук ижодкорлар томонидан айнан Шароф Рашидов даврида ва бевосита унинг ғамхўрлиги остида ўзбек тилига таржима қилинди.

Ўзбек халқи Шароф Рашидовни ардоқлаб «Ота» деб чақирарди. Чиндан ҳам у ўзбек халқининг тўлақонли отаси эди. Бинобарин, ҳеч қайси ота ўз фарзандларига Шароф Рашидов ўз халқига кўрсатганчалик меҳр кўрсата олмайди. Ўзбек халқига кўрсатган бири-биридан улуғ хизматлари Шароф Рашидовдай тадбиркор, шижоатли, меҳрибон ва мард одамнинг нафақат улуғ фазилатлари, балки шу фазилатларининг ҳар бири уни жаннатга олиб борувчи пиллапоялардир. Пайғамбаримизнинг «Марҳумларни ёмонлаб эслашдан сақланинглар» деган ҳадисларига амал қилмай гуноҳ орттирган эканмиз, энди улуғ отамизнинг қутлуғ таваллуд тўйлари арафасида унга жаннатдан жой тилаб, шу гуноҳимизни ювайлик.

Ҳайрулло НУРИДДИНОВ.

Тошкент Давлат техника университетининг янги ўқув биноси.
Холмат Мирзакаримов сурат-лавҳаси.

ҲАР КУННИНГ ҲИСОБ-КИТОБИ

НАРХЛАР НЕЧА БАРАВАР ОШДИ?

Маҳсулот номи	нархи (сўм) 1990 й. апрель	нархи (сўм) 1992 й. октябрь	нархнинг ошиши (баравар)
1. Жавдари нон	0,18	19—22	114
2. Буғдой нон-батон	0,18—0,25	18—24	100
3. Ун, кг	0,46	47	102
4. Картошка, кг	0,20	20—25	112
5. Лавлаги, кг	0,15	20—29	163
6. Карам, кг	0,30	25—35	100
7. Сабзи, кг	0,18	25—30	152
8. Творог, кг	0,75—1,1	80—120	107
9. Туз, кг	0,06—0,1	7—9	100
10. Қанд-шакар, кг	0,9—1,04	104—107	108
11. Сули ёрмаси «геркулес», 0,5 кг	0,21	25	119
12. Ширин қалампир, кг	0,40	40	100
13. Гречка ёрмаси, кг	0,56	60—103	145
14. Сосиска, кг	2,40	230—250	100
15. Гугурт	0,01	1,23	123

ДОРИ-ДАРМОНЛАР

Маҳсулот номи	нархи (сўм) 1990 й. апрель	нархи (сўм) 1992 й. октябрь	нархнинг ошиши
16. Зеленка	0,03	3	100
17. Марганцовка	0,02	7	350
18. Водород перекиси	0,03	5,5	183
19. Финалгон	0,4	50	125
20. Румалон	5,25	600	114
21. Бификол	0,23	98	426

Илмий усулда ҳисоблаб чиқарилган нарх-навонинг ўсиши магазинга келиб, аниқ молни сотиб олганимиздан нақадар фарқ қилиши мени доимо ажаблантирар эди. Илмий ҳисоб-китобда бир шаҳардаги эмас, балки бутун мамлакатдаги кўпгина моллар ва хизматлар ҳақида гап боришини тушунаман. Улар қўшилади, кўпайтирилади, бўлинади, хуллас ўртача кўрсаткич ҳосил қилинади, бу кўрсаткич умумий тамойилларни аниқлаш учун қизиқарли ва мароқли бўлса ҳам бироқ, менинг кўчамдаги магазинда сотилаётган аниқ молга унчалик алоқадор бўлмайди. Тушунишга тушунаману, аммо пештахтадаги нархга қараб, тасодифан ортиқча ноль қўйиб юборилган эмасми, деб сўраб ўтирмай, ўзим учун нарх-наво ўсишининг бутун бошқача нисбатанларини ҳисоблаб оламан. Дарҳақиқат, назарий мунозаранинг, нарх-навони ҳисоблаш усуллари ҳақида баҳслашишнинг нима ҳожати бор, — яхшиси Москванинг турли дўконларига кириб, маҳсулотларни, бошқа молларни (шундай моллар бор бўлса) кўриб, уларнинг қийматини 2—2,5 йил аввалгисига таққослаб қўяқолса бўлмайдими. Касаба уюшмалари умумий конфедерациясининг турмуш даражаси муаммолари билан шуғулланувчи мутахассислари иштирокида худди шундай қилдик.

Босилаётган жадвал, назаримда, қимматчилик ошгани тўғрисидаги саволга жуда аниқ жавоб беради. Москвада икки ярим йил мобайнида кўпгина асосий озиқ-овқат маҳсулотлари ва дори-дармонларнинг нархлари 100 баравар ва ундан ҳам кўпроқ ошди. Бу ерда 15 та маҳсулот кўрсатилган, бу рўйхатни яна давом эттирса бўлади. Нарх-наво 10 минг фоиздан 16 минг фоизгача ошди. Кўриб турибсизки, ошиш суръати 10—100 фоиз эмас, балки кўп минглаб фоизга етди...

Газетада жойни тежаш мақсадида биз сариёғ, пишлоқ, мол гўшти, сметана, тухум, колбаса, маргарин, сирок нархларининг ўсишини кўрсатувчи иккинчи жадвални эълон қилмаяпмиз. Бу жадвалда ҳам қимматчиликнинг кўтарилиши оз эмас: 55—84 баравар. Ҳолбуки, булар тансиқ таомлар эмас, балки кундалик турмушда керак бўладиган маҳсулотлардир. Жуда оз истиснолардан бирини сут деса бўлади, Москвада сут шу даврда 50 баравар эмас, «фақат» 38,8 баравар ошди.

Дори-дармонлар ҳақида умуман гапирмаган яхшироқ. Ҳатто энг зарур дориларни сотиб олиш ҳам кам даромадли одамларни хонавайрон қилади. Уларнинг нархи 100, 350, 426 баравар ошган...

Хуллас, ўзимизни ўзимиз алдамай қўя қолайлик, ҳақиқатнинг бетига тик боқайлик ва кўпгина асосий молларнинг нархлари «100» рақамидан ошиб кетганини тан олайлик... Польшада чиқадиган «Экономика и ресурси» газетаси бултур эълон қилган мақолада яна 7—9 йилдан кейин Россияда оддий бир буханка нон 30 сўм, бир килограмм мол гўшти 150—200 сўм бўлади, дейилган эди. Афсуски, тахмин анча тезроқ рўёбга чиқмоқда. Кези келганда шуни айтиш кераккки, биздаги ислоҳотни Польшадаги 1991 йилги «жазава шифоси»га таққосланса, Россиядаги «жазава», анча шиддатли бўлиб чиққанини кўриш қийин эмас. Масалан, Польшада ўртача ойлик маошга 500 килограмм нон сотиб олиш мумкин эди. Бизда атиги 300 килограмм нон сотиб олиш мумкин. Польшада сут 617, Москвада эса 427, сариёғ Польшада 60, бизда эса бор-йўғи 20 килограмм. Қанд-шакар Польшада 500, Москвада 60 килограмм. Мева-сабзавот ва бошқа бир қанча маҳсулотлар ҳақида гапирмайман. Фақат картошкани мисол қилиб келтираман. Поляк ўртача маошига 1200 килограмм, москвалик эса 300 килограммдан камроқ картошка сотиб олиши мумкин, қисқаси поляклардан ўзиб кетдик.

Бунинг сабаби равшан, агар кўпгина асосий озиқ-овқат маҳсулотларининг нархи бизда юз баравар ва ундан ҳам кўпроқ ошган бўлса, маош бунча ошгани йўқ: 1990 йилнинг апрелидан буён маош ўрта ҳисобда 24 баравар кўпайди. Ҳар бир киши мана шу иккита рақам —100 ва 24 рақамларини таққослаб, турмуш даражаси қанча пасайганини осонгина фаҳмлаб олса бўлади.

Мен бу ҳисоб-китобларни келтириш билан ҳеч бир янгилик очаётганим йўқ, албатта. Миллионлаб кишилар ҳаммасини яхши биладилар, ўз оилавий бюджетида ҳар куни сезиб турибдилар. Бундан кейин ҳам нарх-наво ошавериши сир эмас. Хўш, шундай экан буларнинг ҳаммасини нега ёзаяпман? — деган савол туғилади. Биринчидан, шунинг учунки, ҳақиқатни билиш керак. Юқорида айтилганидек, бундай маҳаллий ҳисоб-китобларни ҳисоб идоралари эълон қилишмайди. Бу маълумотлар эса, назаримда, аҳоли учунгина эмас, ҳукумат аъзолари учун ҳам керак. Чунки уларнинг столларида бошқача рақамлар турибди.

Иккинчидан эса, нарх-навонинг 100 карра ва ундан ҳам кўпроқ ортиши ислоҳотлар дастурига муҳим тузатишлар киритиш зарурлигини яна бир бор тасдиқлайди. Энг аввало, бу гап ишлаб чиқаришнинг, шу жумладан халқ истеъмол моллари ишлаб чиқаришнинг ҳам тобора пасайиб боришига тааллуқлидир. Деярли барча моллар — газлама, пойабзал, трикотаж, радиоприёмник, кир ювиш машиналари ва ҳоказолар ишлаб чиқариш сентябрь ойида ўтган йилнинг сентябрь ойига нисбатан 13 фоиздан 51 фоизгача қисқарди. Ишлаб чиқариш пасайишини имкони борича камайтириш — энг муҳим вазифадир.

«Жазава» шу қадар оғриқли тус олмоқдаги энди унга чидаш тобора қийин бўлиб қолмоқда. Шу боисдан ҳам, ниҳоят, истиқболни аниқроқ кўргимиз келади. Яъни назарий негизда эмас, кундалик воқеликларимизни ҳам ҳисобга олиб, муштоқлик билан кутилаётган барқарорлик йўлини белгилаб берадиган ва бажарса бўладиган дастур керак.

Виталий ГОЛОВАЧЕВ,
«Труд» газетасининг сиёсий шарҳчиси.

(«Труд» газетасининг 21 октябрь сонидан).

ТАҲРИРИЯТДАН: Ҳамма нарса таққослашда билинади деганларича бор. «Труд» газетасидан В. Головачевнинг ушбу мақоласини кўчириб босар эканмиз, сизнинг ўзингиз Москвадаги нарх-наволар билан Ўзбекистондаги, хусусан унинг пойтахти — Тошкентдаги нарх-наволарни солиштириб кўришингизни истар эдик.

БИРИНЧИДАН: озиқ-овқат ва ёнилғининг катта қисми Ўзбекистонга Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги мамлакатларидан келтирилади. Бу эса ўз навбатида транспорт, бож ҳақи ва ҳоказолар учун қўшимча сарф-харажатларни талаб этади. Бу сарф-харажатлар эса республикадаги нарх-навога таъсир кўрсатмай қўймайди.

ИККИНЧИДАН: республикамизда Президент ва ҳукумат томонидан аҳоли турли гуруҳларини, биринчи навбатда кам таъминланган оилаларни ижтимоий ҳимоя қилиш учун муҳим чоралар кўрилмоқда. Жумладан, иш ҳақи ва меҳнат пенсиясининг энг кам миқдори 2 минг сўм қилиб белгиланди. Бу Россиядагидан кам эмас. Студентлар стипендияси ҳам шу миқдорга яқинлашиб қолди. Россияда эса бугунги кунда студентларнинг стипендиялари ўртача 720 сўмни ташкил этади. Бунга республикамизда уруш ва меҳнат фахрийлари, ногиронлар, пенсионерлар, мактаб ўқувчилари ва студентлар, ўқитувчилар, тиббиёт ходимлари учун кўпдан кўп имтиёзлар кўзда тутилганлигини ҳам қўшиш керак.

УЧИНЧИДАН: нарх-наво оширилганлигига қарамасдан давлат сарф-харажатларининг асосий қисмини ўз зиммасига олмоқда. Масалан, бир киловатт-соат электр энергияси ишлаб чиқариш учун 2 сўм 29 тийин сарф қилинганлиги ҳолда бунинг 1 сўм 89 тийини бюджет ҳисобидан тўланади. Ёки 1 килограмм унинг нархи 35 сўм бўлгани ҳолда у аҳолига 15 сўмдан сотилмоқда. Бунинг учун республика бюджетидан миллиардлаб сўм ажратиляпти.

Ана шулар эътиборга олинса, Ўзбекистонда собиқ Иттифоқнинг айрим бошқа республикаларидан фарқли ўлароқ аҳоли турли қатламларини айниқса ночор оилаларни иложи борича қўллаб-қувватлаш, бозор муносабатларига ўтишнинг мураккаб даврида рўй бераётган қийинчиликларни енгиллаштириш учун изчил чоралар кўрилаётгани аниқ-равшан маълум бўлади.

* Шахсий фикр

ФЕСТИВАЛЬ ДАВОМ ЭТАДИМИ?

ЎРТА Осиё ва Қозоғистон театрларининг минтақалараро фестивалини ташкил қилиш ҳамда уни ҳар йили доимий равишда ўтказиб туриш фикри бундан тўрт йил муқаддам Олмаота шаҳрида бўлиб ўтган мажлисда тасдиқланган эди.

Аввалига иш фестивалга ном беришдан бошланди. «Наврўз гуллари», «Анахит» каби номлар таклиф қилинди! Ниҳоят барча жумҳуриятларнинг таклифларини инобатга олган ҳолда, ҳамманинг розилиги билан фестивални «Наврўз» деб аташга келишилди. Мазкур минтақа, эндиликда эса — тўғрироғи халқаро театрлар фестивалларининг тарихи драматизмга бой ва қизиқарлидир.

Улкан орзу-умидлар билан иш бошлаган анжуман ўшанда жуда катта ва мураккаб муаммоларни ҳал қилиш масаласини ўз олдига асосий мақсад қилиб қўйган эди. Чунки 1988 йилга қадар бўлган даврга назар ташласак, нафақат жумҳуриятимиздаги, балки Ўрта Осиё ва Қозоғистон ҳудудидаги театрларнинг аянчли аҳволи кўз олдимизга келади. Ўша вақтларда биз қўшни жумҳурият театрлари ҳақидаги маълумотларни ва у ерда бўлаётган маданий ўзгаришларни фақат Москва орқалигина билардик, холос. Вазият шунчалик ночор эдики, бундай фестивалларни ўтказишга эҳтиёж йўқлигидан нолирдик. Ўзимизда катта истеъдодлар борлигини ё билмас эдик ёки бўлмаса билсакда уларни тан олмасликка ҳаракат қилардик. Лекин, шуни айтиш кераккки, собиқ иттифоқнинг бошқа жумҳуриятларида аҳвол бизникидан бирмунча яхши эди. Масалан, Болтиқбўйи ва Кавказорти жумҳурият театрлари бу борада бизден олдинда эдилар. У ерларда доимий равишда ўтказилиб туриладиган «Болтиқбўйи баҳори», «Флорар», «Березиль» театрлар фестиваллари катта ютуқларни қўлга киритиб, йил сайин янги-янги поғоналарга кўтарилиб борарди. Очиғини айтганда, Ўрта Осиё ва Қозоғистон театрларининг минтақалараро фестивалларини ўтказишга ана шу жумҳуриятларнинг тажрибаси ва тарихи турткки бўлди. Мана 1988 йилдан бошлаб ҳар йили «Наврўз» театрлар анжумани ўтказилиб келинаяпти. Олмаота, Фрунзе (ҳозирги Бишкек), Душанбе шаҳарларида бўлиб ўтган анжуманлар унинг сув ва ҳаводек зарурлигини очиқ-ойдин кўрсатиб берди.

Айнан худди шу анжуманлардагина қанчадан-қанча истеъдодлар очилди. Ҳар биримиз ўз қобиғимиздан ташқарига чиқмагунимизча бизда кўрсатишга арзигулик спектакллар ҳам йўқ деб ўйлардик. Аммо, анжуманлар эса бунинг аксини кўрсатди. Вақти келганда шуни айтиш жоизки, мазкур фестивалларнинг айниқса, ўзбек театр санъатининг ривожига қўшган ҳиссаси каттадир. Негаки, деярли барча фестивалларда ўзбек театри биринчилик учун бўлган мусобақаларда энг асосий рақиб бўлиб майдонга чиқди. Тошкентда бўлиб ўтган IV анжуман буни яна бир бор исботлади.

Умуман ушбу анжуманларнинг Ўрта Осиё ва Қозоғистон театрларининг ривожига кўрсатган ёрдами шак-шубҳасиз беқиёсдир. Мазкур театрлар анжуманлари сабаб, «Майсаранинг иши» (режиссёр Б. Йўлдошев), «Темир хотин» (режиссёр О. Салимов), «Жон» (режиссёр Қ. Аширов), «Юсуфнинг қайтиши» (режиссёр Ф. Қосимов), «Ҳамзанинг номаълум театри» (режиссёр А. Абдуназаров) спектакллари нафақат собиқ иттифоқ, балки халқаро миқёсда танилди. Фақат анжуманлардан сўнг ушбу спектаклларга дунёга танилиш учун имкон яратилди. Фестивалнинг ғолиб спектакллари Италия, Франция, Канада, Эрон, Туркия, Бельгия давлатларида намойиш қилинди, ҳамда ҳақиқатан ҳам ўша спектаклларнинг бадиий-ғоявий савияси, актёрлик маҳорати ва режиссурасининг кучлилиги эътироф этилди. Ҳар фестиваль бизга доимо режиссурада янги номларни очди. Олмаота— Баҳодир Йўлдошев ва Валерий Аҳадов, Бишкек—Олимжон Салимов ва Қақажон Аширов, Душанбе — Фарруҳ Қосимов ва Абдураҳмон Абдуназаров, Тошкентда эса яна Баҳодир Йўлдошев, Олимжон Салимов ва Қақажон Ашировларни иккинчи бор такрорлади.

Охирги икки фестиваль эса, яъни Душанбе ва Тошкент яна режиссурада янги ёш номларни танитди. Булар Нурлан Абдуқодиров, Барзу Абдураззоқов ва Наби Абдураҳмоновлардир.

Бу фестивалларнинг биринчи муҳим аҳамияти. Иккинчи фойдали ҳамда беқиёс аҳамияти шундаки, анжуманлар давлат академик театрлари билан театр-студиялар ва тажриба труппалар ўртасида бўлиб ўтган курашларни яққол намоён қилди. Шу билан бирга театр-студия ва тажриба труппаларининг ҳам узоқ вақт яшаб қолиши мумкин эканлигига ишонч ҳосил қилинди. Давлат академик театрларининг эса аллақачон яроқсиз ҳолга келганини асосли далиллар билан яна бир бор исботлади. Бирон-бир анжуманда академик театрларнинг спектакллари ғолиб чиқиши у ёқда турсин, ҳатто айтарлик муҳокамага сабаб бўлганлиги йўқ десам, менимча янглишмасак керак. Чунки, академик театрларнинг охирги йиллардаги аҳволи шуни кўрсатяптики, улар театр-студия ва тажриба труппалардан спектаклларининг ғоявий-бадиий савияси, актёрлик маҳорати ва режиссурасининг бирмунча паст даражадаги билан фарқ қилиб, бундан сўнг яна ўша олдинги қонқ усулларда ишлаш мумкин эмаслигига амин бўлишаяпти. Бошқа жумҳуриятларга қараганда Ўзбекистон бу борада бир оз бўлсада олдинда. Негаки, Ўзбекистоннинг академик театрлари бирор марта ҳам анжуманларда ўз спектакллари билан иштирок этишмади. Бу ҳол «Яхшими, ё ёмонми? Қолаверса нега бундай бўлди?» — деган савол туғилиши табиийдир. Бунинг қанчалик салбий ёки ижобийлигини тушуниш учун, менимча ўша театрларнинг спектаклларидан келиб чиқиб, аниқлаш мумкин. Бу ерда мезоннинг биринчи ўринда туриши назаримда, тўғридек. Билъакс ҳақиқий санъатда шундай бир (қоида) тушунча борки, спектаклларни театрларнинг мавқеига ёки тутган ўрнига қараб эмас, балки бадиий-ғоявий савиясига, актёрлик маҳоратига, режиссурасига қараб танланса ҳақиқатга мувофиқ бўлиши мумкин. Яна такроран айтаманки, мезон асосий ва бош омил бўлиб хизмат қилиши керак. Ана шунда кўпгина ноўрин баҳс-мунозараларга ҳожат қолмайди. Анжуманлар ҳам шуни кўрсатдики, Қозоғистон, Қирғизистон, Туркманистон, Тожикистон академик театрларининг спектакллари ҳар гал мағлубиятга учради.

Минтақа театрлари фестивалларининг қизиқарли ва юқори савияда ўтиши асосан анжуманга қадар бўлган жумҳурият танлов жараёнига боғлиқ. Негаки, қанчалик баҳс-мунозарага сабаб бўлишига қарамай кўпгина жумҳуриятларда юқорида айтилган мезон масаласи эътибордан четда қолмоқда. Натижада анжуманга курашишга қурби етадиган спектакллар олинмай, академик театрларнинг ўртамиёна, баъзида эса ундан ҳам паст даражадаги спектакллари олиб келинаяпти. Менимча Тошкентда ўтган «Наврўз-92» фестивалида кўпчилик бунинг гувоҳи бўлди. Мазкур фестивални олдингиларидан ажратиб турадиган асосий «хусусияти» ҳам шунда деб ўйлайман.

Масалан, Тожикистон ушбу анжуманга Лоҳутий номидаги Тожик давлат академик драма театрининг «Ман қотилам» («Оқсоқолнинг эртаклари») спектаклини тавсия қилди. Ахир, Кўлобда «Парасту» — жумҳурият театрлар фестивалида «Энг яхши режиссура учун» мукофотини олган Барзу Абдураззоқовнинг «Султон-султондир» спектакли қаерда қолди? Нимага яхши спектакль қолиб ўртамиёна бир спектакль келди? Бу ҳам жумбоқлигича қолди. У ерда бу спектаклни ким танлагани эса менга қоронғу. Қирғизистонда ҳам ана шу ҳол яна такрорланди. Қирғиз давлат академик драма театрининг «Айкуль Манас» («Буюк қалб Манас») спектаклининг ўрнига, қирғиз тажриба труппасининг «Қуёш кўтарган бола» спектакли келиши керак эди. Афсуски бу вазиятда ҳам академик театр кўпчилик овоз билан устун келди. Бу борада Туркманистон бошқаларга намуна бўларли, десам хато қилмасам керак. Лекин Туркманистоннинг ўтган йилги «Элем гошар» («Камалак») жумҳурият театрлар фестивалида ҳам оз бўлсада бир ёқламаликка йўл қўйилгани маълум.

Бизда ҳам бундай жанжаллар осонликча ҳал бўлаётгани йўқ, албатта. Биринчи «Наврўз-88» фестивалига бориш учун «Еш гвардия» театрининг «Майсаранинг иши» ҳамда Ҳамза номидаги академик театрнинг «Асрга татигулик кун» спектакллари ўртасидаги кураш катта қийинчилик билан кечди.

Кези келганда шуни ҳам айтиш кераккки, мазкур катта фестивалларга спектаклларни танлаш жараёнида Ғарбий Европа ва бошқа чет мамлакатлардаги усулдан фойдаланилса, менимча, ўшанда юқорида айтиб ўтилган жанжалларга ўрин қолмайдигандай. Анжуманнинг репертуарини импресарио ташкил қилиши учун имкон яратиш керак. Чунки энди бу ерда заиф спектакллар ўзўзидан йўқолади. Негаки, импресарио ҳар бир спектаклни сотиб олиб келгандан кейин, халқаро фестивалда уларни бошқаларга сотиши керак. Шу боис ҳам у кўпроқ кучли ва қизиқарли спектаклларга пул сарфлайди. Барибир қачон бўлмасин бизда ҳам ана шундай тартиб йўлга қўйилиши керак.

Мазкур фестивалларнинг яна бир ижобий (эстетик) аҳамияти шундаки, асосий эътибор миллий драматургияни ривожлантиришга ҳамда қадимий миллий театр анъаналарини тиклашга қаратилган. Илгаригилардан фарқли ўлароқ «Наврўз-90» ва «Наврўз-92» анжуманлари худди шу жиҳатлари билан ажралиб туради.

«Аҳорун» театрининг «Юсуфнинг қайтиши» (режиссер Фарруҳ Қосимов), «Мулоқот» театр-студиясининг «Ҳамзанинг номаълум театри» (режиссер Абдураҳмон Абдуназаров), Туркман Давлат тажриба театрининг «Дели Домрул» (режиссер Қақажон Аширов), Юсуфжон қизиқ Шакаржонов номидаги Фарғона вилоят драма театрининг «Тошкентга саёҳат» (режиссер Олимжон Салимов) ва Аброр Ҳидоятов номидаги Ўзбек Давлат драма театрининг «Искандар» (режиссер Баҳодир Йўлдошев) каби спектакллари шулар жумласига киради.

Ушбу фестивалларнинг ижобий томони бўлгани каби уларнинг салбий жиҳатлари ҳам йўқ эмас. «Наврўз-88» ва «Наврўз-89» анжуманларида бу ҳолнинг қай даражада бўлганини билмадиму, лекин «Наврўз-90» ва «Наврўз-92» шахсий кузатишларим бўйича назаримда ижобий беллашувдан ҳам кўпроқ фестивалларда бошқа нарсалар устун келди.

Бундан кейин «Наврўз» театрлар фестиваллари яна бўладими ёки йўқми — номаълум. Чунки «Наврўз-92» ўзининг бир нечта салбий хусусиятларига кўра якунловчи анжуман бўлди десам, муболаға бўлмаса керак.

Болтиқбўйи ва Кавказорти театрларининг фестиваллари ҳам жумҳуриятларнинг бир-бирига даъволарида ўз интиҳосини топди. «Болтиқбўйи баҳори», «Флорар» ва «Березиль» театрлар фестиваллари ана шуларнинг таъсири натижасида бошқа дунё юзини кўргани йўқ.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон театрларининг «Наврўз» минтақалараро фестиваллари Болтиқбўйи ва Кавказорти жумҳуриятлар фестивалларининг тарихини яна бир бор қайтармаслигини жуда-жуда хоҳлардим.

Комил ТУРСУНБОЕВ.

* Келажагимиз—мактабда

ҚИЗИҚИШ УЙҒОТДИ

ШАҲРИМИЗДАГИ Шотурсун Ғуломов номли 114-мактабда шаҳар маорифчиларининг анжумани бўлиб ўтди. Анжуманга Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти, Чилонзор район халқ таълими бўлими, мактабларнинг тарбиявий ишлар бўйича директор ўринбосарлари йиғилишди. Кенгаш «Мактабда тарбиявий ишлар тизими тузилиши — таълим-тарбия бирлиги асосидир» деган мавзуга бағишланди. Унда шаҳримиздаги мактаб ўқитувчилари ўзлари мустақил тайёрлаган маҳсулотлари: жумладан, тиккан, тўқиган кўйлакчалари, ясаган буюмлари, турли пишириқлар намуналаридан савдо растаси ташкил қилинди. Савдога чиқарилган маҳсулотлар меҳмонлар томонидан илиқ кутиб олинди. Кенгаш давомида мактаб ўқувчилари саҳналаштирган асарларидан парчалар кўрсатдилар.

Нима учун кенгаш айнан шу мактабда олиб борилди, деган саволимизга халқ маорифи аълочиси, хизмат кўрсатган ўқитувчи Назира опа Аҳмедова шундай деб жавоб берди:

— Чунки бу мактаб жуда узоқ — 30 йиллик иш тажрибасига эга. Шу 4—5 йил ичида шаҳримиздаги энг яхши мактаблар қаторидан ўрин олди. Мактабда таълим-тарбия ишларига жуда катта аҳамият берилди. Ҳозирда мактабда 15 га яқин миллий тўгараклар мавжуд. «Полвонлик», «Миллий каштачилик», «Ҳунармандчилик», «Фольклор» тўгараклари яхши фаолият кўрсатиб келмоқда.

Мактаб директори Мастура Убайдуллаева ҳамда тарбиявий ишлар бўйича ўринбосар Дилбар Қурбоновалар бир неча йиллардан бери ҳамкорликда иш олиб бормоқдалар. Ҳозирда мактабда маҳаллий миллий кадрлар етиштириб чиқаришга катта эътибор берилмоқда.

Кенгаш якунида маорифчиларнинг умумий мажлиси бўлиб ўтди. Унда ёзувчи-ёшларнинг тарбиясида диний муассасаларнинг роли ҳақида ҳам сўз борди. Маорифчиларнинг бу анжумани барчада катта қизиқиш уйғотди.

Фотима ОТАХОНОВА,
Шаҳло ФАЙЗИЕВА.

ЧОРРАҲА

КЎРИКДАН ВАҚТИДА ЎТИНГ

ТРАНСПОРТ воситаларини хавф-хатарсиз бошқариш асосан унинг техник жиҳатдан соз эканлиги билан боғлиқ. Агар кишининг автомобили соз бўлса, доимо уни хотиржам бошқаради. Транспорт воситасини хотиржам бошқариш эса келиб чиқиши мумкин бўлган кўпчилик кўнгилсизликларнинг олдини олади. Шу боисдан транспорт воситасининг мутлақо созлигидан кўнгил хотиржам бўлиши учун уни вақти-вақти билан техник кўрикдан ўтказиб туриш зарур. Кейинги йилларда шахсий транспорт воситасини ҳар икки йилда техник кўрикдан ўтказиш жорий қилинганлиги ҳаммага маълум. Тоқ йилларда тоқ йилда заводдан чиққан, жуфт йилларда эса жуфт йилда заводдан чиққан машиналар кўрикдан ўтади. Транспорт воситаларини йиллик техник кўрикдан ўтказиш муддати ҳар йили 1 августгача қилиб белгиланган. Бироқ ҳозир октябрь ойи охирлаётган бўлишига қарамасдан шу йил кўрикдан ўтиши керак бўлган машиналарнинг ҳаммаси ҳам ҳалигача кўрикдан ўтиб бўлгани йўқ.

Маълумки, Тошкент шаҳрида шахсий транспорт воситалари техник кўрикдан икки босқичда ўтказилади. 1980 йилгача заводдан чиққан машиналар район ДАН бўлинмаларида, ундан кейин то шу бугунгача заводдан чиққан машиналар шаҳар ДАН бошқармасининг диагностик марказида кўрикдан ўтади. Йиллик техник кўрикдан ўтиш муддати тугаганига икки ой бўлган бўлса-да диагностик марказдан ўтиши керак бўлган машиналарнинг ҳозирги кунгача 89,8 фоизигина текширилганлиги кишини ўйлантиради. Айниқса Бектемир, Юнусобод, Шайхонтоҳур, Мирзо Улуғбек районларида яшовчи фуқароларнинг автомашиналари ҳозирги кунгача энг кам техник кўрикдан ўтганлигини таъкидлаш зарур.

Тўғри, автоэҳтиёт қисмлар ва ёқилғининг нархи анча юқорилаб кетган бир маҳалда машина ҳайдашнинг ўзи бўлмай қолди. Бироқ техник жиҳатдан соз машина сарф-харажатнинг қанчалик қиммат бўлишидан қатъи назар ҳар куни бўлмаса ҳам, керак бўлганда минилади. Шундай бўлгач, транспорт воситаси техник кўрикдан ўтиши шарт. Бундай бир танага ўйлаб кўрилса техник кўрикдан вақтида ўтмаслик, йўл назоратчиси қачон тўхтатса, ўша ерда вақтинча бўлса-да ҳайдовчилик гувоҳномасидан айрилиш демакдир. Жаримани тўлаб ҳайдовчилик гувоҳномасини қайтариб олгунча қанча оворагарчилик. Ундан кўра техник кўрикдан ўтиб қўйиш маъқулроқ бўлса керак.

Энди бузуқ машиналар масаласига келсак бу машиналар ҳам техник кўрикдан ўтиши керак. Бунинг учун носоз транспорт воситаси эгаси ўзи яшаб турган район ДАН бўлинмасига ёки диагностик марказга бориб автомобилнинг бузуқлиги ҳақида ариза ёзади ва техник паспортига автомашинасининг носозлиги ҳақидаги белгини қўйдириб олади. Фақат ДАН ходимларига бориб учрашишдан олдин транспорт воситаси эгаси транспорт солиғини тўлаб қўйиши зарур. Кўпчилик «Нима учун минмаган машинамга солиқ тўлайман», дейиши мумкин. Чунки аксарият фуқароларимиз ушбу тўланадиган солиқни йўл солиғи деб билишади. Аслидачи, бу солиқ транспорт солиғи бўлиб, машина эгаларига машинаси борлиги учун солинади. Шундай бўлгач, транспорт воситаси соз-носозми, бундан қатъи назар солиғи тўланиб, техник кўрикдан ўтиш ерида рўйхатдан ўтказиб қўйилиши керак.

Даврон УМАРОВ,
Тошкент шаҳар Давлат автомобиль назорати бошқармаси диагностик маркази бошлиғи, милиция майори.

ҲОВЛИҚИШ ЯРАМАЙДИ

ҲЕЧ кимга сир эмаски, йўл ҳаракати қоидаларини бузиб машина ҳайдашнинг энг қўполи — бу маст ҳолда транспорт воситасини бошқарув чамбарагини тутиш бўлса, ундан кейингиси тезликни белгиланган меъёридан ошириб ҳайдашдир. Айниқса ёқилғи ва автоэҳтиёт қисмлар нархи бир неча бор юқорилаб кетганлиги натижасида кўчаларимиздаги транспорт оқимининг камайиши бу муаммони янада кучайтириб юборди. Масалан, йилнинг биринчи ярмида Тошкент шаҳрида содир бўлаётган йўл-транспорт ҳодисалари сони ҳар томонлама камайиб бораётган бир маҳалда юқори тезлик оқибатида юз бераётган ҳодисалар ўтган йилга қиёслаганда кўпайиб, 48 фоизни ташкил қилди.

Буни қандай изоҳлаш мумкин: шуни аниқлаш мақсадида биз шаҳримизнинг энг серқатнов кўчаларидан бири — Бобур кўчасида эрталаб бир соат мобайнида йўл-патруль хизмати полки назоратчиси милиция лейтенанти А. Абдураҳмонов ва милиция старшинаси Ф. Бобоевлар билан ҳамкорликда тадбир ўтказдик. Мана, биринчи бўлиб 08—09 ТНБ рақамли «Тойота Марк-2» автомобилида тезликни белгиланган миқдордан оширган агросаноат бирлашмаси ҳайдовчиси В. Красовскийга: «Нега тезликни оширдингиз?» деб берилган саволга у жўяли бир жавоб топа олмай «Беъэтиборлик қилибман» дея жавоб берди. Иккинчи бўлиб тўхтатилган У 43—74 ТН рақамли «Москвич» автомашинаси ҳайдовчиси А. Ортиқов «Рембиттехника» корхонасида чилангар-таъмирловчи бўлиб ишлар экан. Тезликни ошириб юборганлиги хусусида берилган саволга шошиб турганлигини важ қилиб кўрсатди. Шу бир соат мобайнида тезликни оширган ҳайдовчилар — Яккасарой район ошхоналар тресги ошпаз-бригадири Р. Турсунов, 5-такси саройи ҳайдовчиси С. Сотволдиев, 2-монтаж бошқармаси ҳайдовчиси Ф. Бобожоновлар ҳам тўхтатилиб уларга маъмурий протокол тўлдирилди.

Юқоридаги тадбир давомида тезликни ошириб машина бошқарувчи «абжир» ҳайдовчилар билан ўтказилган суҳбатлардан шу нарса маълум бўлдики, ҳайдовчиларимиз орасида интизом жуда ҳам бўшашиб кетган. Аксарият, ҳайдовчилар ҳали ҳам эскича фикрлаб, қоидани бузсам жойида арзимаган жарима тўлаб қутулиб кетаман деб ўйлаб юрган кўринишади. Ҳозир эса йўл ҳаракати қоидаларини бузган ҳайдовчиларга маъмурий жавобгарликни ошириш ҳақидаги қонун кучга киргач, қоидабузар ҳайдовчиларга жойида солинадиган жарима бекор қилинган. Эндиликда қоидабузар ҳайдовчилардан жарима Тошкент шаҳар ДАН бошқармасида ташкил қилинган маъмурий бўлим томонидан кучга кирган янги қонун асосида касса орқали олинади. Кассадан жарима тўлаганлик ҳақидаги квитанция келтирилгач, қоида бузилган вақтда олиб қўйилган ҳайдовчилик гувоҳномаси қайтариб берилади. Шунинг учун қоида бузиб ҳайдовчилик гувоҳномасини олдириб қўйиб хуноб бўлиб юргандан кўра бироз шошмасдан, ҳовлиқмасдан юриш мақсадга мувофиқ бўлса керак деб ўйлайман.

Рамзиддин МУҲИТДИНОВ,
Тошкент шаҳар Давлат автомобиль назорати бошқармаси ходими, милиция катта лейтенанти.

ЁШЛАРГА ҚЎЛ КЕЛМОҚДА

КЕЙИНГИ пайтларда йилига икки мартадан мототанлов ўтказиш Тошкент шаҳар ДАН бошқармасида одат тусига кирди. Бундан асосий мақсад мотоцикл бошқарувчиларнинг ҳайдовчилик гувоҳномаси олишларига кўмаклашишдир. Чунки бу танловда мустақил равишда йўл ҳаракати қоидалари ҳамда мотоцикл бошқаришни ўрганганлар қатнашишади. Назарий ва амалий имтиҳонларни муваффақиятли топширганлар ўша куни «А» категориясидаги ҳайдовчилик гувоҳномасига эга бўлишади.

1992 йилдаги мототанловнинг иккинчи босқичи яқинда Тошкент шаҳар ДАН бошқармасининг Файзиобод даҳасида жойлашган имтиҳон ва рўйхатга олиш бўлимида бўлиб ўтди. Танловда 28 киши қатнашди. Бу сафарги қатнашчилар ҳар томонлама яхши тайёргарлик кўрганликларини фақатгина икки киши ҳайдовчилик гувоҳномаси ололмаганлиги ҳам яққол кўрсатиб турибди. Ваҳоланки, айрим ҳолларда махсус курсни битириб келган гуруҳ аъзоларининг ярми имтиҳондан ўта олмай қолади.

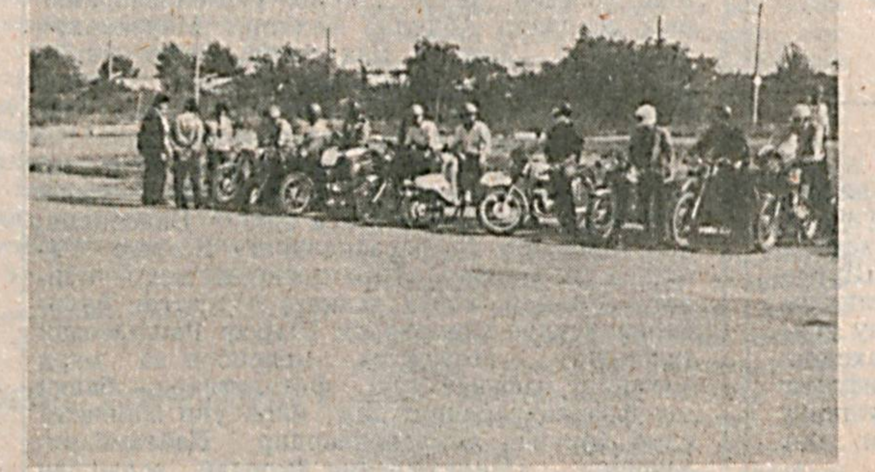

Мустақил равишда назарий ва амалий билимларни эгаллаб «А» категориясидаги мотоцикл ҳайдовчиси гувоҳномасини олишга асосан ёшлар ишқибоз бўлишади. Чунки мотоциклни асосан ёшлар миниши барчамизга маълум. Бу галги танловда ҳам бор-йўғи иккитагина ўрта яшар киши иштирок этди, холос.

Шу ерда ўринли савол туғилиши мумкин: бу танлов ўзи нима учун керак? Аввало шуни таъкидлаш жоизки, ҳозирги нарх-наво кескин кўтарилиб кетган маҳалда ҳар бир ота-она ҳам ўғлининг мотоцикл ҳайдашни ўрганиши учун пул беришга қодир эмас. Бундан ташқари кўпчилик ёшларда шу арзимаган мотоциклни ҳайдашга ҳам гувоҳнома олиш учун ўқиб пул сарфлайманми, деган фикр бор. Бунинг натижасида эса ҳайдовчилик гувоҳномасисиз мотоцикл миниб кўчага чиқиш ҳоллари кўпаяди. Ҳайдовчилик гувоҳномаси йўқми, йўл назоратчиси тўхтатганда қочиб қолади. Йўл назоратчисига тўхтамай кетган одам кетидан ҳеч ким қувламаса ҳам ҳовлиқиб қолади. Бу эса оқибатда йўл-транспорт ҳодисаси содир бўлишига олиб келади. Айрим ҳолларда эса ҳовлиққанча бораётиб бирор-бир тўсиққа ёки автомобилга урилиб ёш умри хазон бўлади. Ҳайдовчилик гувоҳномаси бор одамнинг эса хуши доимо ўзида бўлади. Ҳадиксираб, аланг-жаланг қилиб транспорт воситасини бошқармайди. Назоратчи тўхтатиб қолса нима бўлади, деб ўйламайди. Демак ўзини босиб, шошмасдан уловини бошқаради. Бу эса ўз навбатида йўл-транспорт ҳодисаларининг маълум даражада камайишига олиб келади. Мототанловни ўтказишдан мақсад ҳам шу. Йўл назоратчисига бўйсунмай мотоциклни париллатиб учиб юрганлар хоҳласа мустақил равишда тайёрланиб келиб имтиҳонни топширсин ва ҳайдовчилик гувоҳномасини олиб бемалол мотоциклни миниб юраверсин. Танловда иштирок этиш учун эса транспорт воситасини бошқаришга яроқли эканлиги ҳақида тиббиёт маълумотномаси, 3,5х4,5 ҳажмдаги 3 дона фотосурат, имтиҳон топшириш учун 2 сўм, ҳайдовчилик гувоҳномаси учун 15 сўм кассага тўлаганлиги ҳақидаги квитанция, паспорт ва КАМХЖ (кўнгилли автомотоҳаваскорлар жамиятига)га аъзолик билети керак бўлади.

Юқорида эслатиб ўтганимдек, танлов ҳар йили икки босқичда ўтказилади. Навбатдаги танлов келаси йилнинг биринчи ярмида бўлади. Бу йилги танловда иштирок эта олмаганлар янаги йилгача керакли ҳужжатларни тайёрлаб қўйишни унутманг. Зарур маълумотларни эса қуйидаги телефонлар орқали олишингиз мумкин: 56-98-63, 56-44-43.

Фазлиддин МУҲАМЕДОВ.

СУРАТЛАРДА: иккинчи босқич «Мото—92» танловидан лавҳалар.

Ольга Михеева суратлари.

Йўлларимизнинг транспорт воситалари қатнайдиган қисмининг дуч келган еридан кесиб ўтиш, афсуски кўпчилик ҳамшаҳарларимизга хос одат. Бундай юриш айрим ҳолларда тузатиб бўлмас оқибатларга олиб келиши мумкинлиги ҳақида ўйлаб ҳам кўрмаймиз. Суратга бир разм солинг: ҳамшаҳримиз ҳаракат қоидасини бузишга бузиб, яна ундан мағрурлангандек қўлини белига қўйиб инспекторнинг олдида уялмай туришига нима дейсиз.

БИЛИМДОНЛАР ДИҚҚАТИГА!

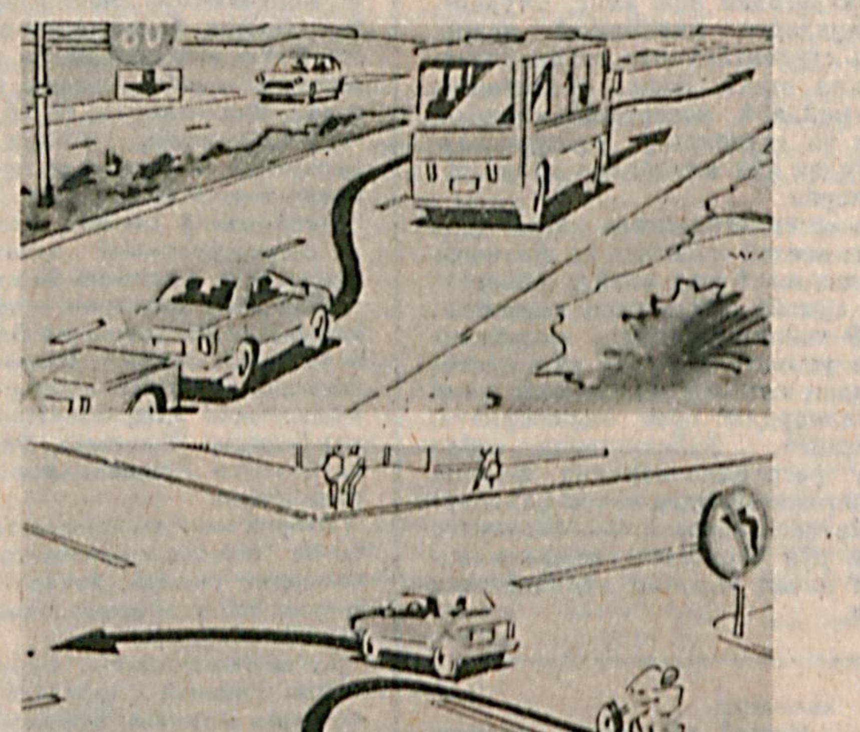

«Топишмоқлар ақлни чархлайди» дейди доно халқимиз. Биз ҳам ушбу ибратли халқ нақлидан ўрнак олиб йўл ҳаракати қоидалари билимдонлари ва автоҳаваскорларимиз диққатига навбатдаги икки топшириқни ҳавола этмоқчимиз.

1. Юқоридаги суратда кўрсатилган прицепли енгил машина автобусни қувиб ўтиши мумкинми? Жавобингизни асослаб беринг.

2. Схемада кўрсатилганича ҳаракат қилаётган транспорт воситаларининг қай бири йўл ҳаракати қоидаларига амал қиляпти?

а) — иккала транспорт воситаси;
б) — автомобиль ҳайдовчиси;
в) — мотоцикл ҳайдовчиси.

Жавобларингизни кутамиз.

Муҳаррир
Эркин ЭРНАЗАРОВ.

ТИЖОРАТ ХАБАРЛАРИ ВА ЭЪЛОНЛАР

26-ЎРТА ҲУНАР-ТЕХНИКА БИЛИМ ЮРТИ НАҚҚОШЛИК, ЗАРГАРЛИК, ЧИННИКОРЛИК КАСБЛАРИ БЎЙИЧА

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Билим юрти қуйидаги касблар бўйича ўқишга таклиф этади:

— Чиннига гул ва зарҳал берувчи (ўрта маълумот олиш билан бирга) Ўқиш муддати — 3 йил.
— Чиннига гул ва зарҳал берувчи (ўрта маълумот берилмайди). Ўқиш муддати — 2 йил.
— Чинни ва сопол буюмларини қуювчи ва қолипловчи (ўрта маълумот олиш билан бирга). Ўқиш муддати — 3 йил.
— Чинни ва сопол буюмларини қуювчи ва қолипловчи (ўрта маълумот берилмайди). Ўқиш муддати — 2 йил.
— Безовчи-наққош (ўрта маълумот олиш билан бирга). Ўқиш муддати — 3 йил.
— Безовчи-наққош (ўрта маълумот берилмайди). Ўқиш муддати — 2 йил.
— Безовчи-наққош. Пуллик бўлим (5000 сўм миқдорида пул тўланади). Ўқиш муддати — 10 ой.
— Заргар. Пуллик бўлим (3000 сўм миқдорида пул тўланади). Ўқиш муддати — 4 ой.
— Заргар. Ўқиш муддати — 1 йил.
— Заргар (ўрта маълумот берилмайди). Ўқиш муддати — 2 йил.
— Заргар (ўрта маълумот олиш билан бирга). Ўқиш муддати — 2, 3 йил.

Ўқишга Тошкент шаҳрида яшовчи йигит ва қизлар қабул қилинади. Ўқишга қабул қилинганлар билим юрти учун белгиланган барча имтиёзлардан фойдаланадилар.

Пуллик бўлимлар учун ҳисоб рақамимиз: 000141123, С. Раҳимов давлат банки бўлимида. Корр. ҳ. 300166509. МФО 172682309.

Билим юртига кириб ўқишни хоҳловчилар қуйидаги ҳужжатларни топширишлари лозим: директор номига ариза, туғилганлиги ҳақида гувоҳнома ёки паспорт, маълумоти ҳақида гувоҳнома, 3х4 см. ўлчамли 6 дона сурат, яшаш жойидан маълумотнома, соғлиғи ҳақида маълумотнома.

ҲОЗИРГИ КУНДА ЗАРУР ҲИСОБЛАНГАН ЗАРГАРЛИК, ЧИННИКОРЛИК, НАҚҚОШЛИК КАСБЛАРИНИ ЭГАЛЛАШ УЧУН ШОШИЛИНГ!

Билим юрти манзилгоҳи: Тошкент шаҳри, С. Раҳимов ноҳияси, Сағбон кўчаси, 17-берк кўча (76, 65, 43, 118-автобусларнинг «Қўштут» бекати).

Телефонлар: 40-30-36, 40-30-38.

ЎҚИШГА МАРҲАМАТ!

МУҲТАРАМ ТЕЛЕТОМОШАБИНЛАР ВА РАДИОТИНГЛОВЧИЛАР!

Ўзбекистон ҳудудида намойиш этиладиган барча телекўрсатувлар ҳамда радиоэшиттиришлар ҳақида олдиндан батафсил маълумот бериб борувчи республикадаги яккаю-ягона нашр — «ТОШКЕНТДАН ГАПИРАМИЗ ВА КЎРСАТАМИЗ»ГА

1993 ЙИЛ УЧУН ОБУНА ДАВОМ ЭТМОҚДА

ОБУНА БАҲОСИ: бир ойга — 8 сўм 75 тийин.
бир йилга — 105 сўм.

Нашр кўрсаткичи — 75490.

Обуна «Союзпечать» ташкилотлари ҳамда алоқа бўлимларида чекланмаган миқдорда қабул қилинади.

Мабодо, жойларда обунани расмийлаштириш билан боғлиқ саволлар туғилса, «Шарқ» нашриёт-матбаа концернининг Матбуот тарқатиш агентлигига (телефони: 33-58-72) ҳамда Ўзбекистон Алоқа вазирлиги Республика Матбуот тарқатиш марказига (телефони: 33-60-78) ёки ҳафтанома таҳририятига (телефони: 33-32-93) мурожаат қилишингиз мумкин.

Ташкилотлар, корхоналар ва кооперативларнинг раҳбарлари диққатига!

«ШАРҚ» НАШРИЁТ МАТБААЧИЛИК КОНЦЕРНИ

идора китоблари, ҳар хил ён дафтарчалар, китобча ҳолига келтирилган босма иш қоғозлари, конспектлар ёзиш учун дафтарлар ва бошқа қоғоз маҳсулотларини

ТАЙЁРЛАБ БЕРАДИ ВА СОТАДИ

Маҳсулотлар олдиндан ҳақ тўлаш шартларида ва нақд пулга сотилади.

Қуйидаги манзилга мурожаат қилинсин: Ленинград кўчаси, «Шарқ» нашриёт - матбаачилик концернининг хизмат биноси.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 33-58-72, 33-50-75, 33-84-78, 33-80-07, 33-90-50.

Ресторанлар ва кафелар акционерлик бирлашмаси официантлар мактабига ўқишга

ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Ўқишга ўрта маълумотли, армия сафларида ўз хизмат бурчини ўтаб қайтган 25 ёшгача бўлган йигитлар қабул қилинади. Ўқиш муддати — 6 ой. Таълим даврида 2000 сўм стипендия тўланади. Официантларнинг ойлик маоши 3000 сўмдан кам бўлмайди.

Ўзингизни қизиқтирган барча масалалар бўйича Бобур кўчаси, 22-а уйга мурожаат қилинг. Телефонлар: 55-74-61, 54-75-70. Ҳужжатлар душанба, чоршанба, жума кунлари соат 15 дан қабул қилинади.

ЙЎЛОВЧИЛАР ДИҚҚАТИГА!

Иссиқлик трассасини ўтказиш учун 13 ноябргача Али Қушчи кўчаси бўйлаб 20-автобус ва 37-маршрутли такси ҳаракати Али Қушчи кўчасидан бошлаб бир йўналишда Жамшид, Наби Ғаниев, Қашқари 4-тор кўчаси, Саккокий кўчалари бўйлаб ташкил этилади ва ундан у ёғига ўз йўналишларида давом этади.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 34-62-14, 34-82-07.

«Тошшаҳарйўловчитранс».

ТЕАТР

А. НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА—27/Х да **Фауст,** 28/Х да **Дон Кихот.**

ҲАМЗА НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА—27/Х да **Унсиз фарёд,** 28/Х да **Хотинлар «гап»идан чиққан ҳангома.**

ТОШКЕНБОЙ ЭГАМБЕРДИЕВ НОМЛИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЦИРКИДА

4 — 11 ноябрь кунлари соат 12, 15.00 да

БОЛАЛАР, СИЗЛАР УЧУН!

Мактаб ўқувчиларининг кузги таътил кунларида
Ҳуққавозлар, акробатлар, кўзбойлоғич аттракционлари ва ҳоказолар иштирокида

ЦИРК ТОМОШАЛАРИ

Дастурда: айиқлар, отлар, кучуклар, бўғма илонлар ва ҳўтикчалар, шунингдек қизиқчилар гуруҳи қатнашади.

Касса соат 10 дан 18.00 гача ишлайди.

Оммавий талабномалар қабул қилинмоқда.

Қишлоқ жойларидан тушган талабномалар навбатсиз қабул қилинади.

Цирк фойесида шошилинч сураткашлик устахонаси ишлаб турибди.

Маълумотлар олиш учун телефонлар: 44-35-91, 44-29-04.

Тошкент шаҳар Ҳокимининг маҳкамаси ва халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши Тошкент шаҳар Кенгашининг депутати, 101-мактаб-интернат директори М. А. Султоновага укаси **Марат Александрович СУЛТОНОВ**нинг вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Шаҳар клиник болалар касалхонаси жамоаси бош шифокор Х. А. Мақсудовага онаси **Ҳадича МАҚСУДОВА**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

МУАССИСЛАР: Халқ депутатлари Тошкент шаҳар Кенгаши ва «Тошкент оқшоми» журналистларининг жамоаси

Тошкент оқшоми

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32-уй.

Шанба ва якшанбадан ташқари ҳар куни ўзбек тилида чиқади.

ТЕЛЕФОНЛАР: қабулхона —32-53-76, хатлар — 33-29-70, 32-53-79; эълон ва тижорат хабарларини жойлаштириш масалалари бўйича 32-81-42, 32-55-34, 33-56-67.

Эълонлар ва тижорат хабарлари аниқ ва тўғрилиги учун жавобгарлик уларни берган ташкилот ва шахслар зиммасидадир.

Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концернининг босмахонаси.

■ Нашр кўрсаткичи 64690 ■ Босмага бериш вақти 11.30 ■ Босмага берилди 11.30. © Буюртма Г—345 ■ 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10